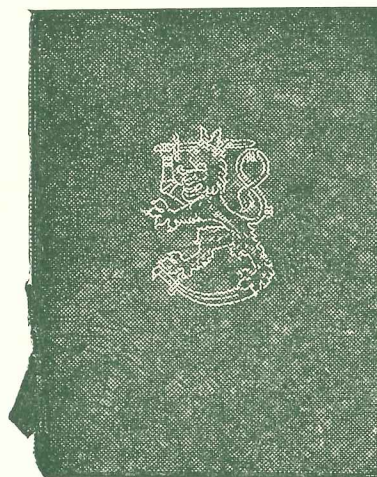

KUNNIAMERKIT ja OMISTUSKIRJAT

arvonsa mukaisesti säilöön ja kodissa kunniapaikalle

Omistuskirja-kansio

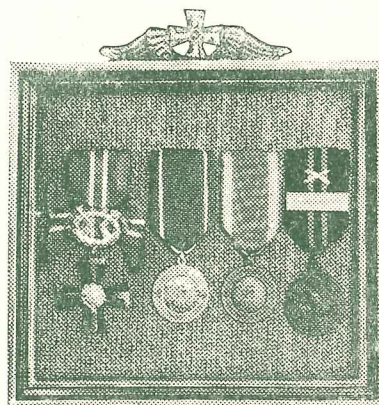
Koko 410 x 300 mm. Kannot ovat taipumatonta kovaa pahvia, päällystetty valituissa, hiltityn arvokkaissa värisävyissä. Leijona on kultaupotuspainettu. Sisälehdet ovat kuu-senoksakoristeisilla kulmakiinnikkeillä varustetut. Saatavana kahdessa eri asussa. Kansiota seuraa ohjesääntö kunniamerkkien kantamisesta.

N:o 1 koristepäällyksellä mk 69:—
N:o 2 kluuttipäällyksellä „ 142:—

Kunniamerkkikehiö

Koko 210 x 230 mm. Aukko on varustettu lasilla sekä takaa irroitettavalla ja kankaalla päällystetyllä levyllä kunniamerkkien kiinnittämistä varten.

Päällystys patinoituneen metallin tapaan vanhanhopean tai pronssin sävyissä. Kehiö on varustettu takatuelle ja ripustinsilmukalla

N:o 1 leveällä kehyksellä mk 98:—
N:o 2 kapeammalla „ „ 85:—

Kunniamerkkilipas

Lipas on valmistettu parhaita työtapoja noudattaen faneerista ja vahvasta pahvista. Päällystys on nahkajäljittelyä tarkoitukseen sopivissa värisävyissä.

Lippaan kansi on somistettu kultaupotetulla leijonalla. Sisustus on paperikangasta, sekä asianmukaisesti pehmustettu.

N:o 1 210 x 240 mm koristepäällyksellä mk 69:—
N:o 1 210 x 240 mm kluuttipäällyksellä (yhdenmukaisena kansien kanssa . . . mk 126:—

N:o 2 260 x 285 mm koristepäällyksellä mk 84:—
N:o 2 260 x 285 mm kluuttipäällyksellä (yhdenmukaisena kansien kanssa . . . mk 157:—

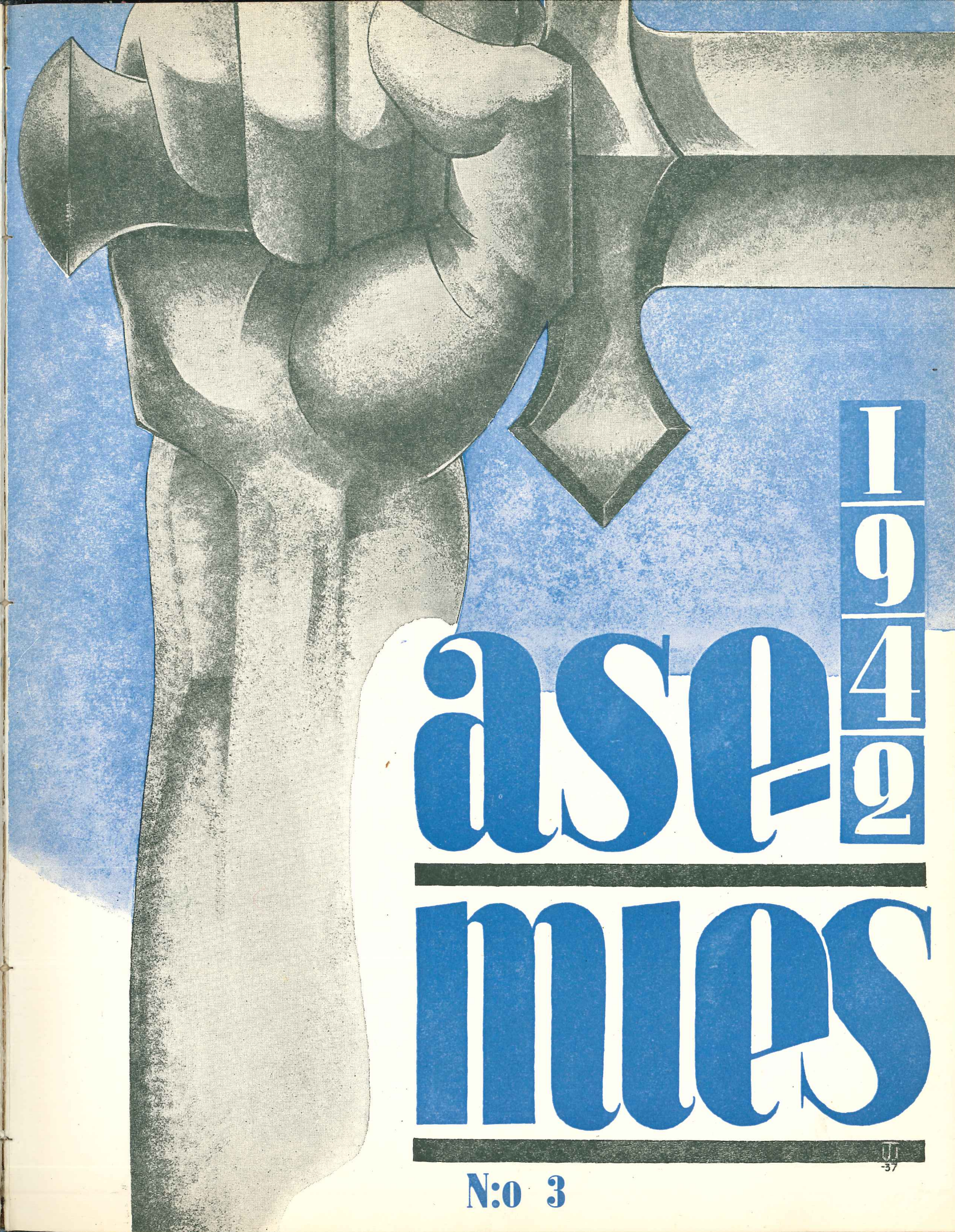
Kustantaja ja tukkumyyjä: KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ SÄILÄ

Helsinki E, Pursimiehenkatu 3, puh. 666 43. Postisiirtotili 6109

Saatavana kirja-, paperi- ja osuuskaupoista, sotilas- ja urheilutarvikkeita myyvistä liikkeistä ja sotilaspukimoista, sekä suoraan kustantajalta.

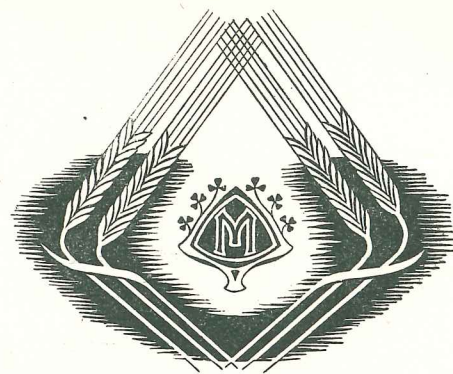
20:— 1/1 vsk 80:—
1/2 vsk 50:—

Helsinki 1942 . K. F. Puromiehen Kirjapaino O.-Y.

1
9
4
2
ase
mies

N:o 3

Parhaan kykymme mukaan

pyrimme aina, vaikeuksista huolimatta, varustamaan arvoisat asiakkaamme ensiluokkaisilla, tuoreilla tavaroilla — jollaisia he jo vuosikymmenien ajan ovat tottuneet saamaan meiltä.

**MAANVILJELIJÄIN
MAITOKESKUS OY.**

Noin 100 myymälää Helsingissä.

SANO SE *painomusteella!*

KIRJAPAINOTYÖT, kuten kirja-, aikakauslehti-, kuva-, nuotti-, liike- ja kaikenlaiset tilapäiset painatukset suoritetaan aistikkaasti ja nopeasti kohtuullisin hinnoin. Tiedustelkaa meidän hintojamme, ennenkuin päätätte, mistä tilaatte tarvitsemanne graafillisen alan tuotteet

K. F. PUROMIEHEN KIRJAPAINO O.Y.

HELSINKI, HIETALAHDENRANTA 17.
PUHELIMET: 33257, 26583 ja 26422

Kirjoittakaa

AKVILAN

musteella

**HOTELLI
JYVÄSHOVI**

JYVÄSKYLÄ
VAIHDE 1990

Suosittelaa

**POHJOLAN RAUTA
O/Y**

ROVANIEMI

Puhelimet:
Tukkuosasto ja konttori 516,
Myymälä 23

Sähköosoite: Pora

**rahahuolienkin
alle!**

Rikastumisen hetki
on nyt koittanut
Teillekin —

**MOTTI-
arvalla**

on Teillä kaikki mahdollisuudet voittaa todella suuria summia, sillä näissä entisen hyvän ajan arpajaisen »voittomotissa» on paljon suuria päävoittoja — kolme 300.000:—, kolme 100.000:— jne. Nyt kiireesti arvan ostoon!

»Miljoonamotista» yhdellä iskulla rikkaaksi:

Arpa 50:—
Arvonta
30. 6. -42.
Joka 5:s
motti on
voittopotti

Järjestää: SUOMEN
RESERVIUPSEERI-
LIITTO r.y.
Hoitaa: YLEINEN
FINANSSI OY.

3 kpl 300.000:—, 3 kpl 100.000:—,
6 kpl 50.000:—, 20 kpl 10.000:—,
40 kpl 5.000:—, 200 kpl 1.000:—,
1.000 kpl 200:—, 36.000 kpl 50:—.

MOTTI-arpajaiset

Helsinki, Aleksanterink. 19. P. 38 369, 38 437.

Lähetätkää minulle kpl MOTTI-arpoja. Ohessa maksu mk sekä 5:— lähetyskuluja ja 3:— voittoluetteloa varten. Kenttäpostitilaukset postivapaasti. (Kuoreen nimen ja osoitteen lisäksi sana kuponki).

Nimi

Osoite

Kuponki ja rahat postitettava kirjattuina. Asemies

TYÖN VOIMA

on rintamalla olevien keski-suomalais-
ten keskuudessa kysytyimpiä lehtiä.

TYÖN VOIMA

on kotirintamalla olevien keskuudessa
kysytyimpiä lehtiä.

TYÖN VOIMA

ilmestyy Jyväskylässä kuusi kertaa vii-
kossa iltapäivällä.

Edullinen ilmoittajille • Antoisa tilaajille

TAMPEREEN MEIJERILIIKE

TAMPERE

KALOISTEN SAHA

Omistaja JOHAN KALOINEN

RENKO - Puh. Ahoinen

VILHO AALTO

TOIJALA

Kahvila ja Leipomoliike

INSTRUMENTARIUM

TAMPERE - Keskustori 5 - Puhelin 5867

Optillinen ja kirurginen erikoisliike

ONNI MÄKIPELKOLA

Puukkotehdas

KAUHAVA

Kuvalaatat

kaikkiin kuvittamis-
tarkoituksiin

valmistaa
edullisesti

OY. KASKI & SALONEN

Kliifelaitos

Helsinki, 4. linja 8. Puh. 73 863

VIENTIHÖYLÄÄMÖ O.Y. TURKU - Puhelimet 626 ja 3545

- Rakennusaineita
- Ovia
- Ikkunoita
- Puutaloja

IMATRAN SEUDUN SÄHKÖ O.Y.

Puhelin 202

Valaisee *kotinne*

Korjaa *radionne*

V. Mikkolan

KIINTEIMISTÖKONTTORI

LAHTI - TORINKATU 16

Puhelimet: Konttori 2215, asunto 3636
kesäasunto puh. Simola 20

Välittää maatilojen, kaupunkikiinteistö-
jen, huviloiden y.m. myyntiä nopeasti ja
varmalla asiantuntemuksella

Kewäinen tervehdys rintamamiehille ja lotille

ALAJÄRVEN APTEEKKI

Alajärvi

KYRÖNPELTO, KAUPPA OY

Tervajoki

AUG. MARTTILA

Tukkuliike

Helsinki

PERKKO OY.

Helsinki

SALMISEN NAHKATEHDAS

OY

Tampere

H. VAINIONPÄÄ

kauppias

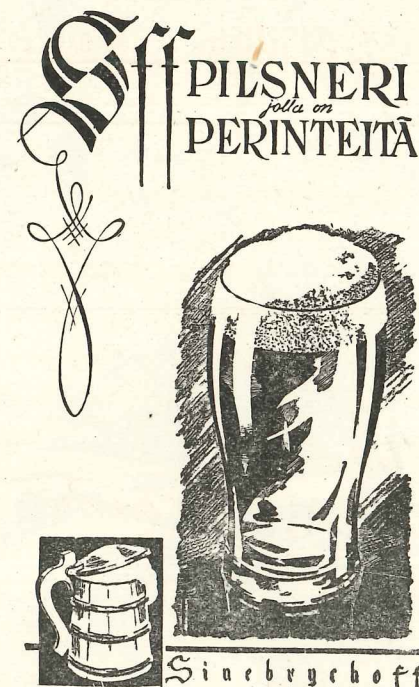
Alavus

Voinvienti-osuusliike

VALIO r.l.

VELSA OY

Kurikka

PUIJO

ja

KARHU

tulitikkuja

PORIN TULITIKKUTEHDAS OY.

ASEMIES

Toimittajat majuri P. Huhtala (päätoimittaja) ja vänrikki Otto Siltanen.
 Toimitussihteeri: Väinö J. Vatanen, puh. 66 642, kotiin 36 819.
 Taloudenhoitaja: vänrikki Eino A. Räisänen.
 Julkaisija: Kustannusosakeyhtiö SÄILÄ (sotaväen alipäällystön omistama kustannusliike).
 Toimituksen ja konttorin osoite: Hiki, Pursimiehenk. 3. Puh. Kassa ja kirjanpito 39 900, toimitus 66 642 ja ilmoitukset 66 643.

24. 6.

1942

Suomen Marsalkka

Seitsemänkymmentäviisi vuotta sitten — 4. 6. 1867 — syntyi Louhisaaren kartanossa Carl Gustaf Emil Mannerheim, vapaaherra, sotilas, valtiomies, vapaan ja itsenäisen Suomen ensimmäinen sotamarsalkka ja Suomen Marsalkka, Suomen itää vastaan käymän kolmen vapaussodan mainehikas, voittoisa ja maailmankuulu johtaja.

Rajattoman kiitollisuutensa ja kunnioituksensa osoitukseksi nimitti Suomen kansa ja sen hallitus sotamarsalkka Mannerheimin hänen 75-vuotispäivänään Suomen Marsalkaksi ja tämän juhlapäivän — kesäkuun 4:n — Suomen armeijan lippujuhlapäiväksi.

Suomen Marsalkka kasvoi sotilaaksi Suomessa, Haminan suomalaisessa kadettikoulussa ja sota- ja johtajakokemuksensa hän hankki Venäjällä. Venäläis-japanilaisessa sodassa sekä maailmansodassa hän oli vastuullisissa johtajatehtävissä ja siellä oli kohtalo määrännyt hänet kasvamaan niihin tehtäviin, joita isänmaa tuli myöhemmin häneltä vaatimaan. Näitten vuosien aikana hän oppi perinpohjin tuntemaan sen kansan — suomalaisten perivihollisen — jota vastaan Suomen heimo on jo vuosituhannen ajan taistellut. Mitä tällainen tuntemus vihollismaan kansasta sotapäällikölle merkitsee, se lienee itsestään selvää.

Ja kun Suomen vapautumisen hetki oli koittanut, silloin astui marsalkkamme esiin ja tarjosi johtajataitonsa ja -kokemuksensa kansansa käytettäväksi.

Uusi vaihe sekä sotamarsalkan että Suomen kansan elämässä oli alkanut.

Nykyinen suomalainen sukupolvi on saanut kestää ankaria koettelemuksia, ehkäpä ankarampia kuin mikään sukupolvi ennen meitä. Mahtuuhan vajaan neljännesvuosisataan kokonaista kolme raskasta sotaa. Mutta sekä muinainen että nyt eletty historia on meille opettanut, että kestävyys, lujuus ja yksimielisyys saa ihmeitä aikaan. Sen on myös marsalkkamme meille näyttänyt.

Suomen kansalle on koittava suuri, vapaa, ihmeellinen tulevaisuus.

Suomen Marsalkan juhlapäivänä kohdistuu koko jakamattoman, yksimielisen, taistelevan Suomen kansan rajaton kiitollisuus häneen, sotilaaseen ja valtiomieheen, joka on johtava Suomen kansan armeijan raskaissa taisteluissa lopulliseen voittoon.

Suomen Marsalkka

Suuren sotilaan ja valtiomiehen elämäntyö

Maailmansodan puhkeaminen elokuussa 1914 avasi yhtäkkiä ennen arvaamattomia mahdollisuuksia Suomen itsenäisyysateen toteuttamiselle. Venäjä, sortajamme, oli näet kerrankin saanut sellaisen vihollisen, jolla oli voimaa ja kykyä sen kukistamiseksi: Saksan valtakunnan. Ja niinpä ryhdyttiinkin Suomessa heti aktiiviseen työhön Suomen vapauttamiseksi Venäjän kynsistä. Tuloksena tästä aktiivisesta itsenäisyysliikkeestä oli suomalaisen jääkäripataljoonan perustaminen Saksaan ja vapaustaitelua valmistelevat järjestöt kotimaassa.

Venäjän vallankumouksen puhkeaminen maaliskuussa 1917 näytti kuitenkin tuottavan Suomelle vapautuksen ilmaiseksi. Ja valtiopäivät julistivat saman vuoden joulukuun 5 päivänä Suomen itsenäiseksi, johon saatiin myös silloin vielä tarpeelliseksi katsottu Venäjän vallanpitäjien, Leninin ja hänen äsken valtaantpäässeeseen bolshevikkihallituksensa suostumus.

Kaikki merkit viittasivat kuitenkin siihen, että tämä oli vain lumetta ja että Suomen oli pakko, todellisen itsenäisyyden saavuttaakseen, se taistelemalla itselleen hankkia. Venäjän vallankumouksen kaaos epäjärjestyksineen, ryöstöineen ja murhineen oli näet levinnyt Suomeenkin tänne majoitettujen vallankumousinnosta kurittomaksi käyneitten venäläisten joukkojen mukana. Eikä Suomen hallituksella ollut valtaa eikä keinoja järjestyksen turvaamiseksi maassa, vielä vähemmän itsenäisyyden puolustamiseksi siltä ulkonaiselta vaaralta, jota bolshevistinen Venäjä, Suomelle antamasta itsenäisyystunnustuksesta huolimatta, yhä merkitsi — ja aina merkitsee. Itsenäiseksi julistautuneelta valtakunnalta puuttui näet kokonaan aseellinen voima. Suomalainen jääkäripataljoona oli vielä Saksan itärintamalla ja itsenäisyysmiesten vapaustaistelun varalta organisoimat suojeluskunnat olivat vailla aseita ja ammattitaitoista johtoa. — Muistakaamme, että meidän oma kansallinen sotaväkemme oli ollut Venäjän valtakunnan turvallisuudelle muka vaa-

rallisena, lähes kaksi vuosikymmentä lakkautettuna. — Ennen kaikkea kaivattiin kipeästi tulevan taistelun arvovaltaista ja pätevää johtajaa.

Tällainen oli tilanne maassa, kun itsenäisyystaistelun valmistelijain huomio kiintyi kenraaliluutnantti, vapaaherra *Gustaf Mannerheimiin*.

Vapaaherra Gustaf Mannerheim kuului Suomen historiassa mainetta ja arvontoa saavuttaneeseen sukuun. Hänen isoisänsä isä, suvun suomalaisen haaran kantaisä, kreivi C. E. Manner-

Mannerheim shevaljeerikaartin kornettina v. 1891.

heim oli korkeissa hallinnollisissa viroissa ollut erittäin etevällä ja vaikuttavalla tavalla rakentamassa sitä autonomista, itsehallinnollista Suomea, joka syntyi sen jälkeen kun Suomi vuosien 1808—1809 onnettoman sodan jälkeen oli erotettu Ruotsin yhteydestä. Hänen isoisänsä oli Wiipurin hovioikeuden ensimmäinen presidentti kreivi C. G. Mannerheim joka myös oli tunnettu eurooppalaisen maineen saaneena luonnontieteilijänä. Hänen vanhin sisarensa oli maamme sairaanhoitajatarkoulutuksen uudistaja, Helsingin kirurgisen sairaalan ylihoitajatar Sophie Mannerheim, ja hänen vanhin veljensä, pankinjohtaja, kreivi C. Mannerheim, kuului sen vastarinnan eturivin miehiin, joka maassamme oli ryhtynyt Venäjän 1899 alkamaa sotapolitiikkaa vastustamaan ja oli sen vuoksi kenraalikuvernööri Bobrikovin toimesta karkoitettu maanpakoon.

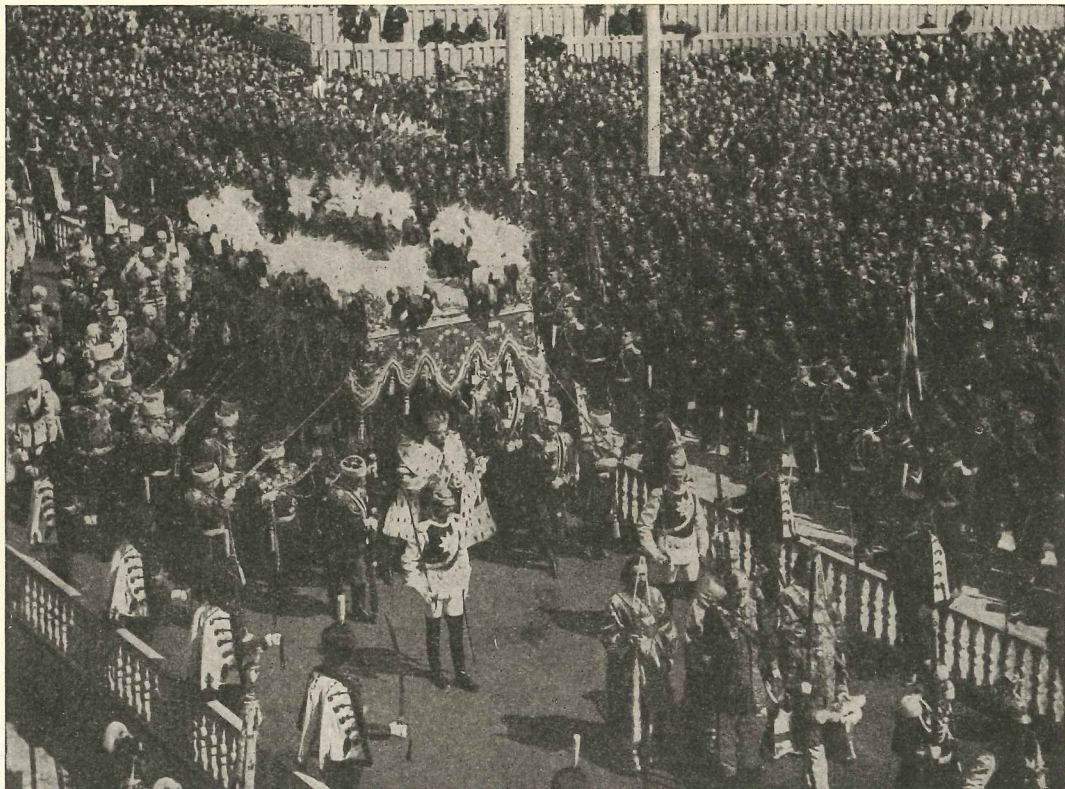
Nuoremman veljen, vapaaherra Gustaf eli Kustaa Mannerheimin toiminta oli tapahtunut pääasiassa ulkopuolella maan rajojen, ja hän oli sen vuoksi, pientä piiriä lukuunottamatta, kotimaassaan varsin tuntematon. Hänen elämänvaihteensa olivat, lyhyesti sanottuna, seuraavat:

Carl Gustaf Emil Mannerheim oli syntynyt kesäkuun 4. pñä 1867 isänsä omistamassa Louhisaaren kartanossa Askaisten kappelissa Turun puolella. Käytyään Suomen kadettikoulun ja suorittettuaan ylioppilastutkinnon Helsingin yliopistossa 1887, hän jatkoi sotilaallisia opintojaan Nikolain ratsuväkikoulussa Pietarissa. Upseeriksi tultuaan 1889 hän rupesti, suomalaisten nuorukaisten kesken silloin vielä tavalliseen tapaan, sotapalvelukseen Venäjällä, aluksi erään rakuunarykmentin kornettina. Hän palveli sitten eri joukko-osastoissa, mm. keisarinna Marian shevaljeerikaartissa ja keisarillisena hovitallihallituksessa ja upseeriratsastuskoulussa opettajana ja eskadroonan päällikkönä, yleten nopeasti, niin että hän venäläis-japanilaisen sodan syttyessä 1904, siis 31 vuotiaana, oli kohonnut everstiluutnantiksi. Hän otti osaa siihen erillisen kahden eskadroonan muodostaman joukko-osaston komentajana suorittaen rohkeita tiedusteluretkiä ja toimien sillä tavalla, että hänet helmikuussa 1905

taistelukentällä kunnostautumisen johdosta ylennettiin everstiksi.

Rauhan aikana hän jatkoi palvelustaan ratsuväkijoukoissa ja teki 1906—1908 suurenmoisen retkensä ratsain läpi koko Keski-Aasian — satujen Samarkandista Kiinan silloiseen pääkaupunkiin Pekingiin saakka. Tällä matkallaan hän suoritti, sotilaallisen päätehtävänsä ohella arvokkaita luonnon-, kansa-, kieli- ja muinaistieteellisiä tutkimuksia ja havaintoja. Matkansa sotilaallisista tuloksista hän on tehnyt selkoa Venäjän yleisesikunnan julkaisuissa ja sen eräistä tieteellisistä tuloksista suomalais-ugrilaisen seuran aika-

Keisari Nikolai II:n kruunauskulkue: Mannerheim keskellä keisarin edessä.

kauskirjassa 1912. Hänen laaja ja ihmeellisen havainnollinen ja tarkka päiväkirjansa tältä matkalta on vasta äsken tieteellisine selityksineen painettu saman seuran toimituksissa ja sekä myöskin suomennettuna julkaistu 1940 nimellä »Matka Aasian halki» sekä täydellisenä että hieman lyhennettynä laitoksena.

Vuonna 1911 hänet henkikaartin ulaanirykmentin komentajana ylennettiin kenraalimajuriksi ja hän komensi maailmansodassa 1914 erillistä Kaartinratsuväkiprikaatia Varsovassa, jonka mukana hän heti joutui maailmansodan eri taisteluihin. Erityisesti ovat kuuluisia hänen rohkeat otteensa Krasnikin ja Opätowin-Klimantowin taisteluissa Veikselin yläjuoksun tienoilla Venäjän ns. lounaisrintaman äärimmäisellä länsisiivellä elokuun ja lokakuussa 1914. Hän kunnostautui sillä tavoin, että hänet jo 1915 ylennettiin kenraaliluutnantiksi ja hän komensi ensin 12. ratsuväkidivisioonaa ja 1917 suurta rintamaryhmää, johon kuului venäläisen ratsuväkidivisioonan lisäksi useita rumaniaalaisia ratsuväki- ja jalkaväkidivisioonia, ja nimitettiin vielä samana vuonna 6. ratsuväkiarmeijakunnan komentajaksi.

Bolshevikkivallankumouksen aiheuttamien olosuhteitten pakosta hän oli syksyllä 1917 jättänyt asemansa Venäjän armeijassa ja tuli vuoden vaihteessa kotimaahansa.

Täällä huomattiin heti, että tässä oli juuri se mies ja johtaja, jota niin kipeästi kaivattiin. *Kenraali Mannerheim sai hallituksen päämieheltä, senaattori Svinhufvudilta, suulliset valtuudet ottaa komentoonsa hallituksen joukot, s.o. suojeluskunnat.* Entisen, lakkautetun Suomen sotaväen upseereista, joihin myöhemmin liittyi muutamia ruotsalaisia yleisesikuntaupseereja, hän muodosti toimintakykyisen esikunnan, matkusti esikuntineen Pohjanmaalle, Vaasaan, kauas bolshevismien saattamasta pääkaupungista, ja laati tammikuun 25. p:nä 1918 Suomen vapaussodan ensimmäisen taistelukäskyn, jonka mukaan tammikuun 28. päivän vastaisena yönä oli ryhdyttävä tositoimiin ja kaikki Etelä-Pohjanmaalla olevat venäläiset joukot riisuttava aseista.

Tammikuun 31. päivään mennessä oli tämä käsky täytetty ja työ suoritettu. Puolenkymmentätuhatta venäläistä oli riisuttu aseista, saatu saaliiksi tuhansia kiväärejä, kymmeniä tyk-

kejä ym. aseita, jotka tulivat hyvään tarpeeseen heikosti aseistetuille suojeluskuntalaisille, vallattu koko Etelä-Pohjanmaa ja niin hankittu vapaussodallemme lähtöasema ja operatiotukikohta. Ja kaikki tapahtui viimeisellä hetkellä, sillä samanaikaisesti oli punakapina Helsingissä puhjennut.

Tämä oli kuitenkin vain alkutahti. Kenraali Mannerheimilla oli vielä inhimillisesti katsoen ylivoimainen tehtävä edessään. Mutta hän suoritti sen. Hän kokosi persoonallisuutensa voimalla kaikki, jotka vapautustalun valmistamiseksi olivat työskennelleet, yhtenäiseen rintamaan, vanhat ja nuoret aktivistit, Saksan koulun käyneet jääkärit ja vanhan Suomen sotaväen miehet, suojeluskunnat, ulkomailta tulleet vapaaehtoiset ja vanhat sotatoverinsa maailmansodan rintamilta, pani kunkin parhaalle mahdolliselle paikalleen: loi kaikesta tästä Suomen armeijan ja johti sotilaallisella neuvoudellaan tämän armeijan voittoon sekä toteutti näin sen, mikä itsenäisyyttä julistettaessa vielä oli ollut vain paperilla.

Ensimmäisen vapaussotamme johdon lopullinen historia on vielä kirjoittamatta. Mutta mitä tarkemmin sitä tutkitaan, sitä suuremmaksi kasvaa ylipäällikön itsensä persoonallinen osuus. Armeija oli luotava tyhjistä, organisatio suoritettava alusta alkaen ja kaikkialla näkyi ylipäällikön yksityiskohtaisesti ohjaava käsi. Tämä koskee jos mahdollista vielä suuremmassa määrin varsinaista sodan johtoa, jossa, kun päällystö oli suurimmaksi osaksi nuorta tai muuten kokemattonta, kaikkialla tarvittiin ylipäällikön yksityiskohtaista asiaan puuttumista. Ja kaikkeen riitti häneltä joustavaa kykyä ja energiaa, jota kaiken lisäksi tarvittiin myös niin sanoaksemme sodan poliittisessakin johdossa. Ensimmäisen vapaus-

taistelumme saavutukset ovat suuremmassa määrässä kuin mitä sotahistoriasta yleensä tunnetaan, ylipäällikön suoranaisten persoonallisten toiminnan aikaansaannosta.

Eikä tässä kyllin. Kun aseellinen taistelu oli suoritettu ja Suomi maailmansodan päättyessä ja Saksan sortuessa joutui voittamattomilta näyttäviin vaikeuksiin, hän *Suomen valtionhoitajana*, miksi Suomen valtiopäivät olivat hänet joulukuussa 1918 valinneet, johdatti tämän itsenäisyyden itselleen taistelleen nuoren valtakunnan ensimmäisen purjehduksen kansain-

Vapaussodan päämaja (kenraali Mannerheim keskellä) Ritarihuoneen edustalla Helsingissä.

välisen politiikan silloin erityisen vaarallisten karikkojen läpi turvalliseen satamaan. Vahvistettuaan Suomelle uuden tasavaltaisen hallitusmuodon sen monarkisen sijalle, joka, perintönä Ruotsin vallan ajoilta oli ollut toistasataa vuotta autonomisen Suomen valtioelämän perustana, mutta joka nyt Venäjän tsaarin ja Suomen suuriruhtinaan kukistuttua oli käynyt mitättömäksi,

Kenraali Mannerheim Seinäjoella maaliskuussa 1918.

kenraali Mannerheim astui valtionhoitajan asemastaan heinäkuussa 1919 yksityiselämään.

Lyhyenä valtionhoitaja-aikanaan hän ehti osoittaa vakavaa pyrkimystä Suomen kansan yhtenäistämiseksi, sen sosialisten epäkohtien poistamiseksi ja ennen kaikkea sodan haavojen parantamiseksi. — Hänen mielipiteensä kapinavankien kohtalosta oli aivan toinen kuin mitä onnettomana vuoden 1918 kesänä, hänen ollessaan poissa asioiden johdosta, toimeenpantiin. —

Yksityishenkilönä toimiessaan hän on käytännössä ja tositeoissa suuremmoisella tavalla osoittanut tätä samaa sosialisten kysymysten ymmärtämystä. Hänen perustamansa »Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliitto» taistelee tarmokkaasti yhtä yhteiskuntamme pahimpaa epäkohtaa, huonoa lastenhoitoa ja siitä johtuvaa suurta pienten lasten kuolleisuutta vastaan, ja Suomen Punainen Risti, jonka johdossa hän on kohta kaksi vuosikymmentä ollut, on myöskin, hänen aloitteestaan, ulottanut toimintansa alkuperäistä laajemmalle, nim. työhön yleisen kansanterveyden kohottamiseksi.

Toistakymmentä vuotta kenraali Mannerheim eli yksityishenkilönä, kunnes Lapuan liikkeen isänmaallisen herätyksen vaikutuksesta huomattiin, että Suomella ei ollut varaa jättää sellaista

Kenraali von der Goltz saapuu tervehtimään Mannerheimiä Mikkeliin vapaussodan aikana.

Valtionhoitaja Mannerheim ja Tanskan kuningas Kristian X Kööpenhaminassa.

voimaa käyttämättä. Presidentti Svinhufvud nimitti hänet ensi työkseen astuttuaan virkaansa v. 1931 *puolustusneuvoston puheenjohtajaksi*. Samalla järjestettiin puolustusneuvoston toiminta sellaiseksi, että se todella saattoi sotilaallisella ammattitaidolla johtaa puolustusvalmiutemme kehittämistä. Ja tästä lähtien keskitti kenraali Mannerheim kokemuksensa ja suurenmoisen harastuksensa puolustuslaitoksemme kuntouttamistyöhön, sen uuden organisation, aluejärjestelmän, toimeenpanon ohjaamiseen ja tehostamiseen, ja pani erityisesti vaakalaudalle koko auktoriteettinsa maanpuolustuksen aineellisten välineitten hankkimisen mahdollistamiseksi. Ulkonaisena merkinä siitä, että kenraali Mannerheimin ansiot eivät vain palautuneet virallisen Suomen muistiin vaan että niille taas tiedettiin antaa arvo, oli hänen nimittämisensä heti vapaussodan 15-vuotispäivän jälkeen *itsenäisen Suomen sotamarsalkaksi*.

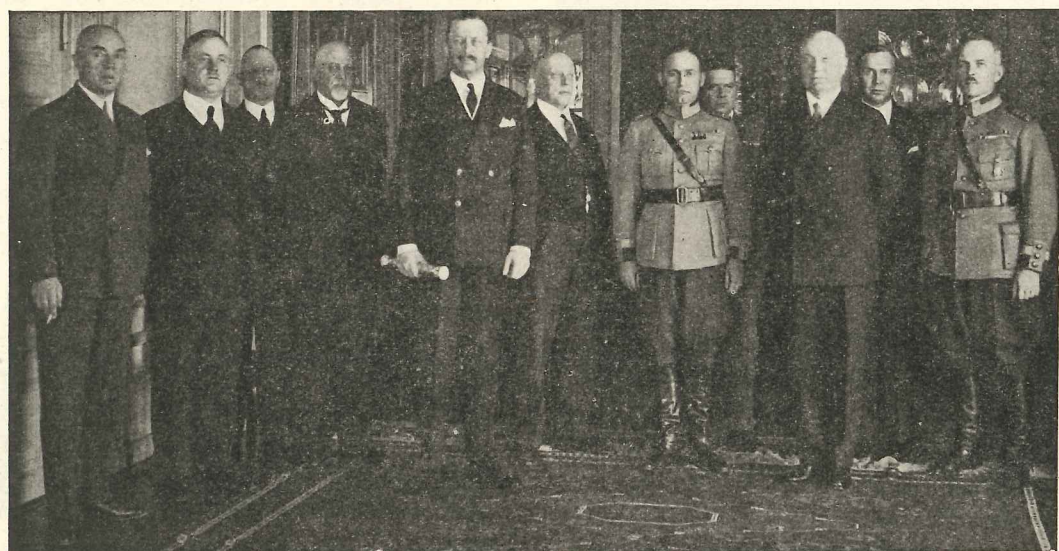
Sotamarsalkka Mannerheim sai kyllä kansamme laajat piirit, jopa poliitikotkin ymmärtämään että »aika, jolloin paljain rinnoin ja pelkkään urhoollisuuteen luottaen käytiin sota, on auttamattomasti ohi». Mutta tämä tapahtui mitä viralliseen Suomeen tulee, liian myöhään. Kun näet vainolainen syksyllä 1939 uhkasi maamme, oli puolustuksemme aseellinen varustau-

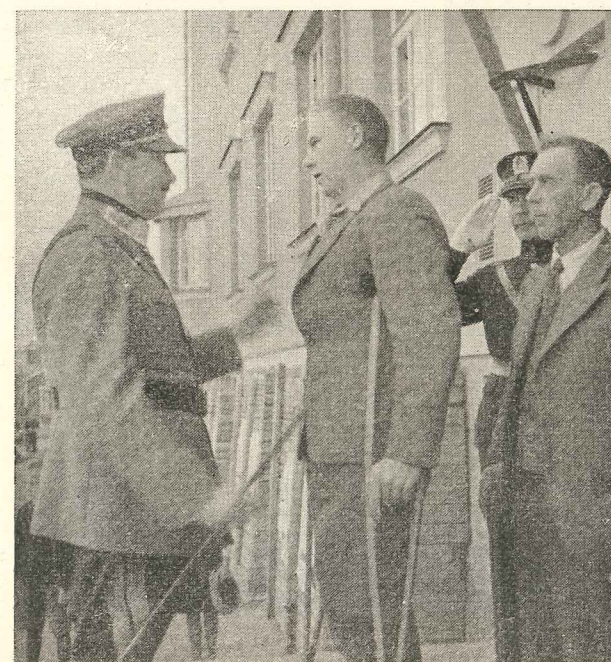
Vieressä: Valtionhoitaja Mannerheim työpöytänsä ääressä. Alhaalla: Mannerheim on saanut marsalkan sauvansa toukokuun 19. p:nä 1933.

tuminen hyvin keskeneräistä ja sen diplomaattinen valmistelu aivan olematon. Vaillinaisin varustuksin ja yksin, ilman liittolaisia jouduimme puolustamaan maatamme. Mutta puolustuslaitoksemme uusi tehokas organisaatio, aluejärjestelmä, oli pääasiassa toteutettu ja sitä oli vielä syyskesällä 1939 suurilla sotaharjoituksilla menestyksellisesti kokeiltu, ja mikä tärkeintä, kansamme henkinen puolustusvalmius oli täydellinen. Se vakava toivomus, jonka kenraali Mannerheim joulukuussa 1918 valtionhoitajaksi valittuna lausui, että »Suomen kansa nyt on yksimielisenä

puolustava Suomen itsenäisyyttä ja vapautta», oli nyt, tosi vaaran hetkellä toteutunut. Ja kun tasavallan presidentti, heti kun vihollinen marraskuun 30. päivänä hyökkäsi rajojemme yli, nimitti puolustusneuvoston puheenjohtajan, sotamarsalkka Mannerheimin *puolustusvoimiemme ylipäälliköksi*, saattoi kansamme ja armeijamme sikäli luottavaisesti ryhtyä maanpuolustustyöhön, että sen johto oli mahdollisimman pätevissä käsissä. Suomen talvinen puolustussota 1939—1940, vaikka muodollisesti siinä jouduimme tappiolle ja olimme pakotetut katkeran koviin rauhan-

Yllä: Sotamarsalkka paraatissa 70-vuotispäivänään. Vieressä: Sotamarsalkka ja presidentti Kallio paraatissa Suurkirjon portailla. Alla: Sotainvaliidiiden ystävä.

ehtoihin, oli Suomelle, sen puolustusvoimille ja niiden johdolle siveellinen voitto ja sikäli todella niinkuin sotamarsalkka vastaanottaessaan ylipäällikkyyden sanoi, »vapausotamme jatkoa ja sen loppunäytös», sillä se lopullisesti on liittänyt Suomen kansan kaikki kerrokset, kieliryhmät ja puolueet yhtenäiseksi, tärkeissä isänmaan asioissa yksimieliseksi kansaksi.

Ja tämä on sitten ollut se lohdullinen ja turvallinen lähtökohta, kun Suomen kansa kolmannen kerran saman päällikkönsä johdossa viimeksi kuluneesta kesästä lähtien käy jatkuvaa taistelua uudelleen maahan hyökännyttä vainolaista vastaan, nyt ainakin taistellakseen vihdoinkin siksi, kunnes lopullisesti rauhan turvaavat rajat saavutetaan.

Yllä: Sotamarsalkka puhuu kenraali-luutnantti H. Ignatiuksen muistolle.
Vieressä: Mannerheim tarkastaa Suomen Valkoisen Kaartin.

Yllä: Ylipäällikkö tervehtii reserviupseerejaan. Vas.: Sotamarsalkka puhuu. Alla: Sotamarsalkka ja presidentti Ryti laskevat seppeleen sankarihaudoille.

Jo sen perusteella, mitä sotamarsalkka Mannerheim ensimmäisessä vapaussodassamme 1918 ja Suomen valtionhoitajana 1919 suoritti, on muuan historiantutkija sanonut, »ettei Suomella ole ollut eikä ole henkilöä, joka sotaisilta urotöiltään ja tuloksiltaan ja siten myös yleisänmaalliselta kannalta olisi hänen vertaisensa.» Tässä mielessä, sanoi sama kirjoittaja, hän on Suomen tähänastisen historian suurin nimi. — Ja nyt, kun Suomen

kansa ja Suomen puolustusvoimat kesäkuun 4. p:nä viettivät sotamarsalkka Mannerheimin, kolmen kovan vapaustaistelumme nerokkaan ja koovan johtajan, 75-vuotista syntymäpäivää, voidaan nämä ylpeät sanat hänen merkityksestään vielä suuremmalla syyllä toistaa.

Yllä: Sotamarsalkka kunnioittaa sankarivainajien muistoa seppelein. Alla: Sotamarsalkka Mannerheim ja presidentti Kallio paraatissa.

Sotamarsalkka ja Suomen lapset

Monessa Suomen kunnassa pääkylän — kirkonkylän — keskustassa kohoaa rakennus, jota kansa kutsuu »lastentaloksi» tai »terveystaloksi» taikka jollakin muulla sen tarkoitusta ilmaisevalla nimityksellä. Tai jollei ole erityistä »lastentaloa», niin on ainakin neuvola, joka on sijoitettu sellaiseen paikkaan, että sinne eri puolilta pitäjää on helppo ja mukava tulla. Lastentalot, terveysalat ja neuvolat ovat niitä paikkoja, joissa kaikin pienimpien terveyttä ja kehitystä valvotaan ja vaalitaan. Niissä saavat äidit opastusta kyetäkseen oikein hoitamaan omaa ja kansakunnan kalleinta omaisuutta, lasta.

Hyvin monissa pitäjissä ja jotensakin kaikissa kaupungeissa ja kauppaloissa toimivat koululääkärit, kouluhammaslääkärit ja kouluhoitajattaret huolehtien nuorisosta sinä aikana, jolloin se koulunpenkillä valmistautuu elämäkouluun.

Kautta maan aina syrjäisimpiäkin seutuja myöten maaseudun nuoriso kesäisin ahertaa maatalouskerhopalstoillaan perehtyen siten vähitellen tulevaan elämäntehtäväänsä ja samalla kartuttaen kodin ruokavaroja talven varalle.

Lukemattomat kerhot ja kurssit tarjoavat lapsille ja nousevalle nuorisolle hyödyllistä ajanvietettä ja kehittävät heidän ruumiillisia ja henkisiä ominaisuuksiaan.

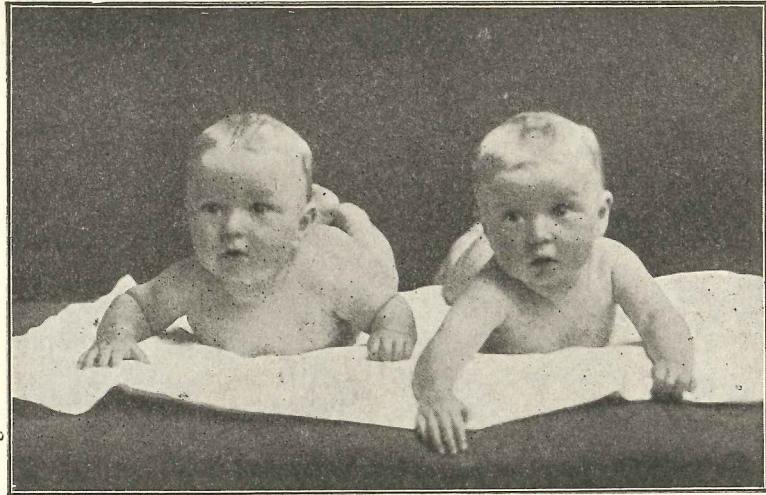
Kaikki tämä, mikä meistä nyt tuntuu niin luonnolliselta ja itsestään selvältä, ehdottoman välttämättömältä lasten ja nuorison parastasilmälläpitäen, on meillä suhteellisen äskettäin syntynyttä ja hyvin suurelta osaltaan yhden ainoan järjestön aikaansaannosta: *Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton* määrätietoisien toiminnan tulosta.

Sotamarsalkka *Mannerheimin* suureen elämäntyöhön kansamme parhaaksi sisältyy kauniina lukuna hänen uusia uria avannut toimintansa maan nousevan polven parhaaksi.

Jo valtionhoitajakaudellaan sotamarsalkka Mannerheim kohdisti lämpimän mielenkiintonsa lapsiin ja nuorisoon, josta oli kasvava uusi sukupolvi rakentamaan maan tulevaisuutta. Hänen monet puheensa nuorille vuonna 1919 todistavat kaikki samaa ylevää ajatusta nuorten tehtävistä ja luottamusta heihin uuden Suomen rakentajina. Huolenpito heistä sai näkyväisiäkin muotoja. Niinpä valtionhoitaja varasi vapaussodan ensimmäisenä vuosimuistopäivänä melkoisen rahasumman käytettäväksi niitten turvattomien lasten huoltoon ja kasvatukseen, jotka sodan johdosta olivat menettäneet isänsä, katsomatta siihen, kummalla puolella nämä olivat ottaneet osaa taisteluun.

Käännekohtaksi maan vapaaehtoisien lastensuojelutyön saroilla muodostui lokakuun 4. päivä 1920, jol-

loin sotamarsalkka Mannerheimin kutsusta joukko kansalaisia kokoontui hänen kotiinsa neuvottelemaan liiton perustamisesta Suomen lasten suojelemiseksi. Tällöin syntyi järjestö, jolle perustajan mukaan yksimielisesti annettiin nimeksi Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Seuraavana päivänä liiton perustaja vetosi kansalaisiin kutsuen »kaikkia Suomen naisia ja miehiä ottamaan tämän oikean asian sydämenasiakseen ja kaikkiin voimin tukemaan sitä». Maan tulevaisuus riippumattomana valtiona — sanottiin vetoamuksessa — sen sisäinen rauha ja sen kehitys vaativat meitä kasvattamaan sen koko nuorison hyväksi kansalaisiksi. Uuden järjestön päämääränä tulisi olla, »että jok'ainoa Suomen lapsi äidinkohdusta lähtien ja kautta koko kasvinaikansa saa oikeutetun osansa siitä hellyydestä ja huolenpidosta, joka yksinään voi laskea pohjan nuorten kehitykselle hyväksi ja hyödylliseksi kansalaisiksi.»

Sotamarsalkka Mannerheim ei ole ollut vain liiton syntysanojen lausuja. Hänelle lastensuojelutyö on muodostunut yhdeksi niistä tehtävistä, joita hän

hänelle ominaisella harvinaisella tarmolla ja määrätietoisuudella alusta pitäen on mitä merkittävimmällä tavalla edistänyt. Tässä yhteydessä on mahdollonta ryhtyä kuvailemaan liiton vuosien varrella mitä monisäikeisimmäksi muodostunutta toimintaa. Liioin ei ole mahdollista edes tarkoin tehdä selkoa liiton perustajan henkilökohtaisesta osuudesta siihen kauniiseen kehitykseen, mikä liiton työsarjoilla on tapahtunut kuluneitten yli kahden vuosikymmenen aikana. Viitattakoon tässä vain eräisiin toimintamuotoihin, jotka suorastaan ovat saaneet alkunsa sotamarsalkka Mannerheimin aloitteesta.

Mutta ennen kuin niihinkään kajoamme, mainittakoon se läheinen kosketus, mikä liitolla alkutalpalaeellaan oli perustajaansa. Sen kanslia sai ensimmäisen tyyssijansa sotamarsalkan omassa kodissa ja suorastaan hänen johdollaan toiminta pantiin ripeästi alulle. Mutta siitäkin pitäen sotamarsalkka on herpaantumattomalla mielenkiinnolla seurannut järjestönsä kehitystä ja sen liittoneuvoston kokouksissa sekä muissa tilaisuuksissa hän — liiton kunniapresidentti — on hyvin

Yllä oik.: Neuvoloissa on säännöllisiä lääkärin vastaanottoja.
Yllä vas.: Erään neuvolan mallikaksoiset.
Vas.: Mannerheim-liiton osastot huolehtivat pienokaisten kesävirikystyksestä.

usein ollut läsnä ottaen osaa neuvonpitoihin, tehden aloitteita ja suunnitelmia tai lausuen oman, huolellisesti punnitun mielipiteensä käsiteltävistä asioista.

Nyt, jos koskaan, ymmärretään nuorten työn merkitys ja sille osataan antaa oikea arvonsa. Nyt, jos koskaan, maa tarvitsee jokaisen nuorenkin voimat tuotantotaisteluun. On onni, että meillä on likipitään satatuhatpäinen maatalouskerholaisten joukko ikäänkuin reservinä, valmiina suorittamaan oman painavan osuutensa ja samalla esimerkiksi viljelyspalstoilla, pelloilla ja niityillä taikka kotieläintarhassa.

Maatalouskerhoajatuksen sotamarsalkka Mannerheim on tuonut maahamme ja juurruttanut sen kaaruun maaperäämme. Jo kevättalvella 1921 hän liitti tämän meillä aivan uuden työmuodon Mannerheimliiton työohjelmaan. Saatuaan tietää, että Tanskassa oli Yhdysvaltain esimerkin mukaisesti aloitettu maatalouskerhotyö, hän matkusti siihen perehtymään. Pian maatalouskerhotoiminta aloitettiin ja kohta havaittiin, että siinä oli maaseudun nuorille oivallinen »ammattikoulu». Vuosien vieressä maatalouskerhotoiminta on voittanut yhä vankemman jalansijan. Kun työ oli päässyt hyvään vauhtiin, sotamarsalkka Mannerheim antoi sysäyksen maatalouskerhojen erikoisjärjestölle, Maatalouskerholiitolle. Se tapahtui v. 1928. Jatkuvasti Mannerheimliitto ja sen perustaja edistävät maatalouskerhotoimintaa, jonka rahallinen tulos vuosittain arvioidaan kymmenissä miljoonissa markkoissa. Talvisodan riehussa sotamarsalkka Mannerheim antoi liitolleen tehtäväksi yhdessä maatalouskerhotyön erikoiselinten kanssa ryhtyä suunnittelemaan toiminnan laajentamista, jotta kaikki nuoret saataisiin mukaan turvaamaan elintarvikkeitten saantia.

Sota on kansaltamme vaatinut raskaat uhrinsa. Niitä, jotka nyt tarvitsevat koko kansakunnan huolenpitoa, ovat *sotainvaliidi*den ohella ennen kaikkea *sotaorvot*. Kohta talvisodan ankarien taisteluitten päätyttyä sotamarsalkka Mannerheim uskoi lastensuojeluliitolleen toiminnan sotaorpojen parhaaksi. Isäntömiön taivalta oli tasoitettava ja heille varattava tilaisuus päästä kehittymään työteliäiksi kansalaisiksi sitä isänmaata varten, jonka puolesta heidän isänsä oli antanut kalleimpansa, henkensä. Mannerheimliitto oli jo varhemmin liittänyt *kummi*järjes-

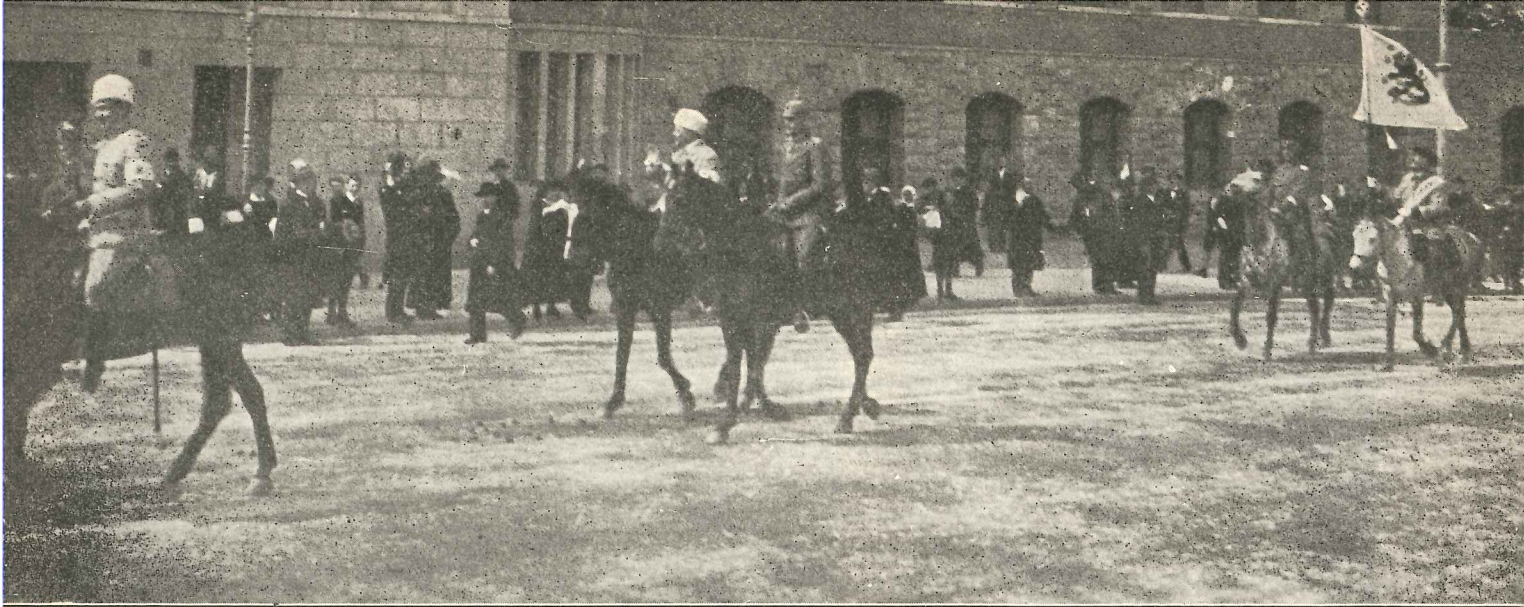
Nuorisoa lypsytöissä.

telmän työmuotoihinsa kasvavien tueksi. Nyt se oli sovellettava tähän uuteen laajaan tehtävään, kansakunnan kunniavelan suorittamiseen. Erityinen sotakummivaliokunta perustettiin ja sen vetoomus sotaorpojemme puolesta on sekä kotimaassa että monissa muissa maissa herättänyt lämmintä vastakaikua. Lähimain 30.000 sotaorpoa on täten saanut tuntevan aineellisen tuen ja lisäksi lämpimän ystävän avun.

Lapset ovat lähellä sotamarsalkka Mannerheimin sydäntä. Sen havaitsee nähdessään hänet lasten parissa. Hänen kosketuksensa kansamme pienimpiin on ollut ja on mitä läheisin. Rauhan vuosina hän usein matkoillaan pysähtyi seuraamaan Mannerheimliiton osastojen toimintaa, oli läsnä juhlatilaisuuksissa, pistäytyi maatalouskerholaisten viljelmillä tai tiedusteli lämpimällä harrastuksella terveyssisarilta paikkakunnan lasten oloja. Lapsille hän on lukemattomat kerrat lausunut kehoituksen, kiitoksen tai rohkaisun sanoja. Ei ihme, että moni nuori säilyttää lapsuutensa suurena muistona sitä hetkeä, jolloin »itse Mannerheimi» kävi kerhopalstalla tai oli läsnä lastenjuhlassa.

Tätä vuosisataa on sanottu »lasten vuosisadaksi». Meillä sen alku voidaan lukea vuodesta 1920, Mannerheimliiton perustamisvuodesta. Itsenäisyytemme aikana lapsi on päässyt siihen asemaan, joka sille maan tulevaisuuden kannattajana kuuluu, ja nyt hän tosiaankin saa oikeutetun osansa hellyydestä ja huolenpidosta. Katoamaton kunnia tästä kuuluu suurimmalle suomalaiselle, sotamarsalkka Mannerheimille, joka lastensuojelunkin työsaralla on rakentanut nousvaa Suomea.

Anni Voipio.

V. A. Koskenniemi:

MARSKI

Jo oli tullut talvipäivän ilta,
mut pimeys ei tullut, korkealle
nous ahnaat tulenloimot kaupungilta
ja heitti kajon kirkkaan taivahalle
ja moni viluissansa lämmitellä
sai lieskass' oman kodin äskeisen.
Jos silmää, sydäntä vaan oli kellä,
hän koskaan unohtaisko näyn sen!

Hän koskaan unohtaisko päivää tuota,
kun kurkihirsi murtui kehdon yli
ja äiti temmattiin pois lapsen luota
ja vanhukselle aukes surman syli,

hän unohtaisko koskaan päivää sitä,
vaikk' eläis vuosisataan tulevaan,
hän unohtaisko, kuinka kauas Itä
ja Länsi eronneet on toisistaan?

Ja jos sen joskus unhoittava oisi
— ah, uskon on muisti useasti —
niin konsanaan ei unhoittaa hän voisi,
vaan aarteensa elon loppuun asti
hän säilyttävä oisi toisen kuvan:
hän näkis Marskin tyynnä seisovan,
kuin mietteissänsä, kesken luhistuvan
ja lieskoin roihuavan maailman.

Hän muistais miehen vuotten aateloiman
ja suurten tekojen ja ajatusten,
hän muistais sydämen ja käden voiman,
jok' aina karttui vaaraa vastatusten.
Ja vasten julmaa hävitystä palon
hän muistais suoran ryhdin, pystyn pään
ja mielen murtumattoman ja jalon,
niin alttiin antamahan enintään.

Ja joku intomieli nuorukainen
sai nähdä ehkä enemmänkin siellä —
ja mitä harvoin näkee silmä mainen —
nyt kertoin siitä elämänsä tiellä:
hän kuinka Marskin takaa kohottavan
sai nähdä itse Kleion kirjojaan
ja hävityksen kesken kirjoittavan
sen, mik' ei hävitä voi milloinkaan.

(Kokoelmasta Latuja lumessa)

Sotamarsalkka
Mannerheim
tutkimusmatkailijana

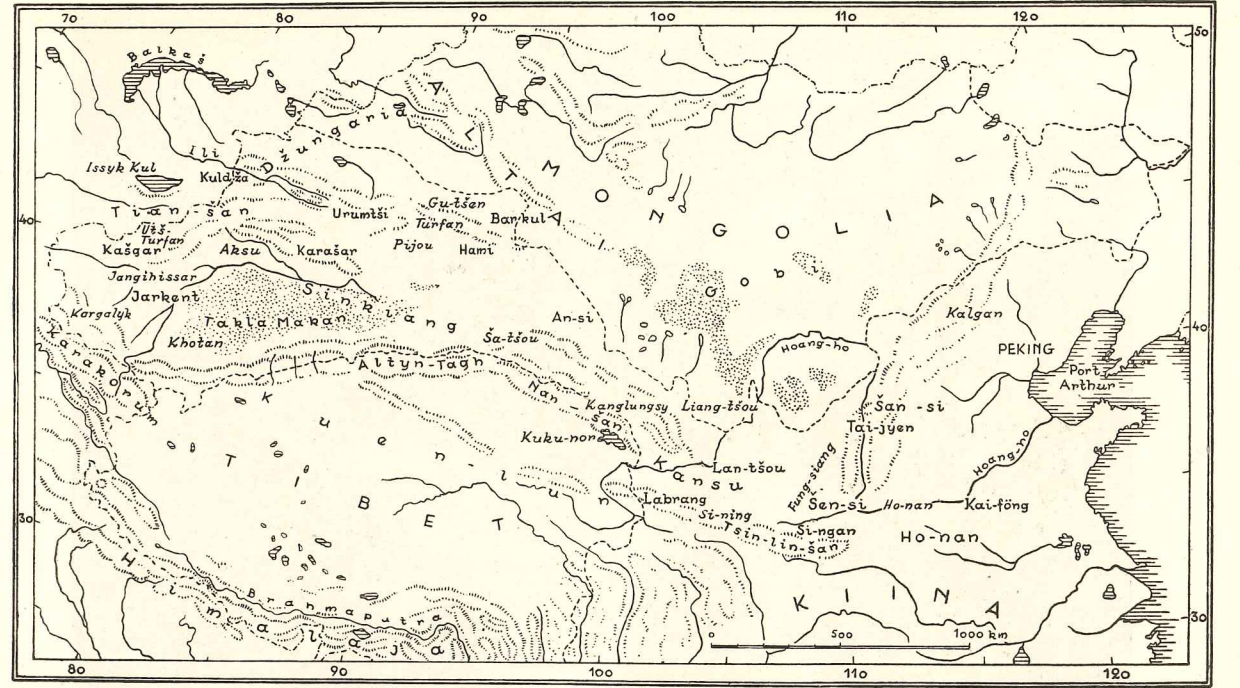
Sotamarsalkka Mannerheim oli nuoresta iästään huolimatta ansioitunut sotilas ja arvoltaan eversti saadessaan keväällä v. 1906 Venäjän yleisesikunnalta tärkeän ja samalla vaikean tehtävän. Oli juuri päättynyt Venäjän ja Japanin välinen sota Venäjän tappioksi, ja sen vuoksi yleisesikunta piti tärkeänä saada tarkkoja tietoja Kiinalle kuuluvan miltei tuntemattoman Sisä-Aasian oloista, alueelta, joka pitkin koko pituuttaan on Venäjän Aasian rajamaa. Matka oli aloitettava Venäjän Turkestanista, josta oli ensin kuljettava halki Kiinalle kuuluvan Itä-Turkestanin ja sieltä sitten varsinaisen Kiinan pohjoisten maakuntien Kansun, Shensin ja Shansin kautta Pekingiin Kiinan pääkaupunkiin.

Se osa Aasiaa, jonka halki matka oli tehtävä, kuuluu kokonaisuudessaan vuoristojen ympäröimään Aasian sisäosaan, jonka ilmaston pääominaisuutena on mantereellisuus ja siihen liittyvä kuivuus. Talvet ovat kylmät, vuoristoissa hyvin lumiset, muualla vähälumiset, kesät ylängön pääosissa kuumat ja niin niukkasateiset, että vuoristoja lukuunottamatta kasvilisuus on joko äärimmäisen niukkaa aavikkokasvillisuutta tai aroja. Aavikkaisuuden vuoksi on asutuksia varsinaisesti vain vuoristojen rinteillä ja juurilla, missä on mahdollisuus saada jokien ja vuoripurojen tuomaa vettä viljelyksille, mutta sielläkin harvassa ja pitkien matkojen päässä toisistaan.

Tällä aavikkoisella alueella on kuitenkin ammoisista ajoista asti ollut tärkeä merkitys, sillä sen halki ovat pitkin vuoristojen juuria kulkeneet ne ikivanhat tiet, jotka ovat välittäneet yhteyttä Kiinan ja Etu-Aasian välillä ja joita Kiinan tärkeimmän kauppatavaran vuoksi on nimitetty »silkkitieiksi». Varhaisimpina aikoina on niitä pitkin ollut helpompi kulkea, sillä rau-

niosta ja hyljättyjen viljelyksien jätteistä päättään asutus on ollut tiheämpi ja ilmastolliset olot viljelykselle suotuisammat kuin nykyisin. Todennäköistä on, että asutuksen vähenemiseen lisäksi ovat vaikuttaneet sotien aikoina tapahtuneet perinpohjaiset hävitykset, joiden seurauksena on ollut kastelulaitosten rappeutuminen ja aavikon hiekan leveneminen entisille viljelyksille. Kun tämän alueen halki on vaeltanut lukuisia eri kansoja, joiden rippeitä on jäänyt täällä jo varhain asuneiden kiinalaisten ja mongolien sekaan, on väestö hyvin kirjava, ja valtiolliset vaiheet ovat olleet sekavat. Edellä mainitut Kiinan pohjoiset maakunnat ovat kuuluneet Kiinaan, vaikka ne silloin tällöin ovat joutuneet pohjoisilta aroilta hyökänneiden mongoliheimojen valtaan. Länsiosaa eli Itä-Turkestan oli viime vuosisadalla jonkin aikaa itsenäisenä, kunnes kiinalaiset saivat sen uudelleen valtaansa ja ovat siitä saakka pitäneet sitä hallussaan Sinkiang nimisenä Kiinan maakuntana.

Sisä-Aasia oli aivan tuntematonta aluetta viime vuosisadan puoliväliin saakka, jolloin siellä kävi eräitä saksalaisia tutkimusmatkailijoita ja Englanti ja Venäjä alkoivat kilvan pyrkiä saamaan vaikutusvaltaa tällä heidän alusmaittensa välissä olevalla alueella ja lähettää sen vuoksi sinne tutkimusmatkailijoita, Englanti etelästä, Intiasta käsin, Venäjä taasen luoteesta ja pohjoisesta. Sen ajan venäläisistä tutkimusmatkailijoista on kuuluisin kenraali Prshevalskij, joka 1870- ja 80-luvulla teki neljä tutkimusretkeä halki Sisä-Aasian ulottaen matkansa idässä Kiinaan suurten jokien lähteille. Myöhempien aikojen tutkimusmatkailijoista on kuuluisin vielä elossa oleva ruotsalainen Sven Hedin, joka rohkealla matkallaan v. 1895 Itä-Turkestanin suuren, Takla Makan nimisen aavi-

Sisä-Aasian kartta, osoittaa ne maat, joiden kautta Mannerheimin kuuluisa ratsastusretki tapahtui päättyen Kalganiin.

kon poikki hädin tuskin pelastui kuolemasta janoon ja joka sittemmin on monilla matkoillaan tehnyt Sisä-Aasian eri seudut tunnetuiksi. Näiden ja monien muiden tutkimusmatkoista huolimatta oli Sisä-Aasia sotamarsalkka Mannerheimin retkelle lähdön aikoina niin vähän tunnettu, että matkaa saattoi monessa suhteessa pitää löytöretkeilijän matkana. Virkatehtävänsä ohella, joka melkoiseksi osaksi käsitti maantieteellisiä tutkimuksia, kuului sotamarsalkan ohjelmaan arkeologisten ja kansatieteellisten aineksien keräily, joten tämä matka sai jo suunnittelultaan tieteellisen tutkimusmatkan luonteen.

Matkareitti seurasi, kuten edellä jo viitattiin, osaksi samoja valtaväyliä kuin vanhat »silkkitiet», mutta Mannerheim poikkesi monessa kohdin syrjään tunnetuimmilta seuduilta vaikeakulkuisille, harvoin käytettyille teille kartoittaakseen niitä ja etsiäkseen samalla näiden unohdettujen seutujen historiallisia vaiheita selittäviä muinaislöytöjä. Nämä mutkat pitensivät hänen kulkemansa tien, niin että hän oli, tultuaan syyskesällä 1908 Kiinan pääkaupunkiin Pekingiin, suorittanut 14 000 km pitkän eli 12 kertaa Suomen pituisen matkan, enimmäkseen vaikeakulkuisia teitä, osaksi aivan tiettömiä taipaleita.

Sotamarsalkan tällä matkallaan tekemät päiväkirjamuistiinpanot, jotka on julkaistu »Matka

Aasian halki» nimisessä kaksiosaisessa teoksessa, antavat selkeän kuvan tutkimusmatkailijasta itsestään ja hänen suorittamastaan työstä sekä sen arvosta.

Näin laajalla ja vaikeamaastoisella alueella suoritettava pitkän tutkimusmatka vaatii huolellisen valmistelun, sillä kaikki tarpeelliset kojeet ja muut sellaiset tavarat, joita ei matkan varrella voi täydentää, on otettava mukaan, mutta tavaroita ei saa olla niin paljon, että niiden kuljetus tuottaisi vaikeuksia ja hidastaisi matkaa. On selvä, että tässä tarvitaan järjestelykykyä samoin kuin itse retkelläkin, jonka pysähdyspaikoilla on aina hankittava riittävät muonaja rehuvarat seuraavia taipaleita varten. Ihmiset, joiden kanssa tällöin joutuu tekemisiin, ovat hyvin erilaisia, toiset hyväntahtoisia ja avulialaita, toiset vastahakoisia avustamaan tahi suorastaan vihamielisiä, joten matkailijalta vaaditaan ihmistuntemusta, tahdikkuutta, kykyä sopeutua vaihteleviin tilanteisiin ja tyyntä lujuuutta, mistä kaikesta päiväkirjan sivut ovat todistuksena. Suorastaan hämmästyttävä on sotamarsalkan tarmokkuus ja väsymättömyys. Taipaleet olivat jo ratsastettavaksikin useimmiten vaikeat ja väsyttävät, mutta siitä huolimatta riitti voimia ja tarmoa havaintojen tekoon, muistiinpanoihin, kartoitukseen ja yöpaikalle tultua päiväkirjan kirjoittamiseen, minkä jokainen vaatimattomiakin tutkimusmatkoja tehnyt joutuu helposti laiminlyö-

Eversti Mannerheim Kansun varakuninkaan päivällisvieraina.

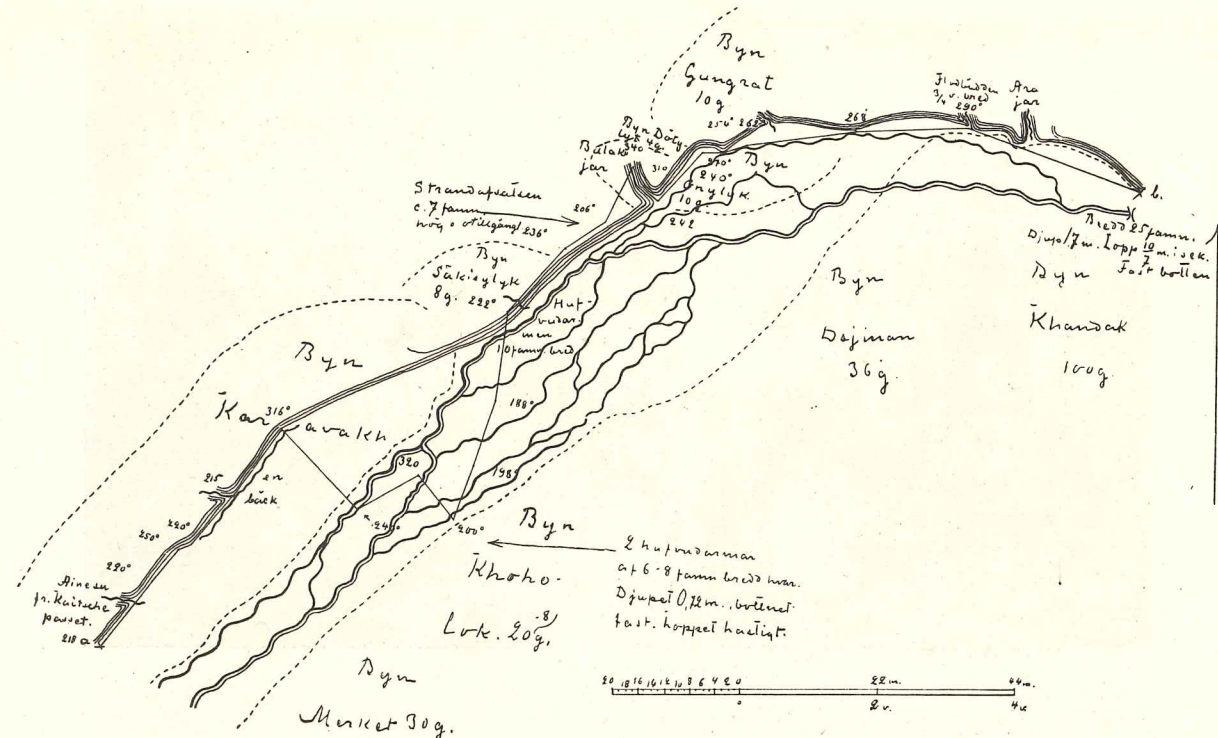
mään suoritettuaan väsyttävän päivämatkan. Tieteellisen tarkasti ja sattuvin täsmällisin sanoin kuvataan näissä päiväkirjoissa maastoa ja maaperää, kasvillisuutta ja vesiä, kerrotaan kylistä ja kaupungeista, asukkaista ja niiden tavoista, elinkeinoista ja oloista, sotilaista ja niiden aseistuksesta sekä eri henkilöistä, joiden kanssa hän joutui tekemisiin tahii joiden luona hän vieraili. Matkan vaivat ja vastukset sen sijaan kuitataan useimmiten vain lyhyellä huomautuksella niitä seikkaperäisesti selostamatta.

Lainaamme päiväkirjasta eräitä lyhyitä kuvauksia itse matkasta ja matkan varrella tehdyistä havainnoista.

Muudatta päivämatkaa Kysyl su nimisen joen laaksoissa kuvataan seuraavasti: »Tämän päivän (elok. 26 p.) marssi oli pitkä ja rasittava. Ylitettyään joen tie kulkee kymmenkunnan virstaa joen vasenta rannaa. Kahlaamo vaikeakulkuinen, joki vuolas, vesi ulottuu satulaan saakka. Tie kulkee pitkän matkan jyrkkää, niljakkaa savirinnettä, jolla hevoset usein liukastuvat ja ovat vähällä syöksyä jokeen. Kaakkoisesta suunnasta kääntyy tie itään ja loitoten rannasta se vie meidät kaljujen savikumpujen sekaan. Niiden välissä puikkelehtien tie kulkee suurten kiven-

lohkareiden peittämää maastoa laaksosta toiseen. Eläinkunnasta ei näy muita merkkejä kuin tien vaivalloisuutta todistavia hevosten ja aasien luurankoja ja puoleksi mädäntyneitä raatoja. Jokien ja purojen uomat ovat kuivillaan, ilman pisaraakaan vettä. Tie nousee ja laskee. Kärsimättömästi odottaa hetkeä, jolloin saa ruveta laskeutumaan ja pääsee veden paritaalle. Parin vesilätäkön kohdalla voim vihdoin klo 2 i.p. nousta satulasta ja juottaa hevosiani, jotka rasittavan kiipeilyn jälkeen liukkailla teillä olivat virkistykseen tarpeessa. Itse jaoin Ljon ja Janusovin kanssa palan leipää ja Kashgarista tulevalta karavaanilta ostetun meloonin.»

Erästä yöpymispaikasta keskellä talvea, helmikuussa, kerrotaan seuraavaa: »Valitsimme erään hiekkakummun yöpymispaikaksemme ja leiriidyimme sen juurelle kuivien pensaiden risuista tekemämme vireästi palavan nuotion ympärille. Parista mukamme tuomasta jääkappaleesta saimme kyliksi likaista vettä teen valmistamista varten, ja sillä huuh-toi 11½ tunnin ratsastuksen jälkeen sangen halukkaasti alas päivän aterian, vähän jäätynyttä lampaanlihaa ja leipää. Hevoset, uskolliset seuralaisemme, jäivät ilman juomaa ja saivat tyytyä pelkkään kui-

Mannerheim osoittautui matkallaan erinomaiseksi topografiksi: Ote hänen piirtämästään itineraarikartasta, joka esittää osaa Taushkan darjasta.

vaan rehuun, sillä jälkiäkään lumesta ei näkynyt mis-sään. Aamukylmä piti huolen herättämisestä. Pesu-vettä ei ollut käytettävissä, kuppi vahvasti pohja-sakkaista sameaa teetä, palanen leipää, ja niin lähdet-tiin taas matkaan heti klo 7 jälkeen.»

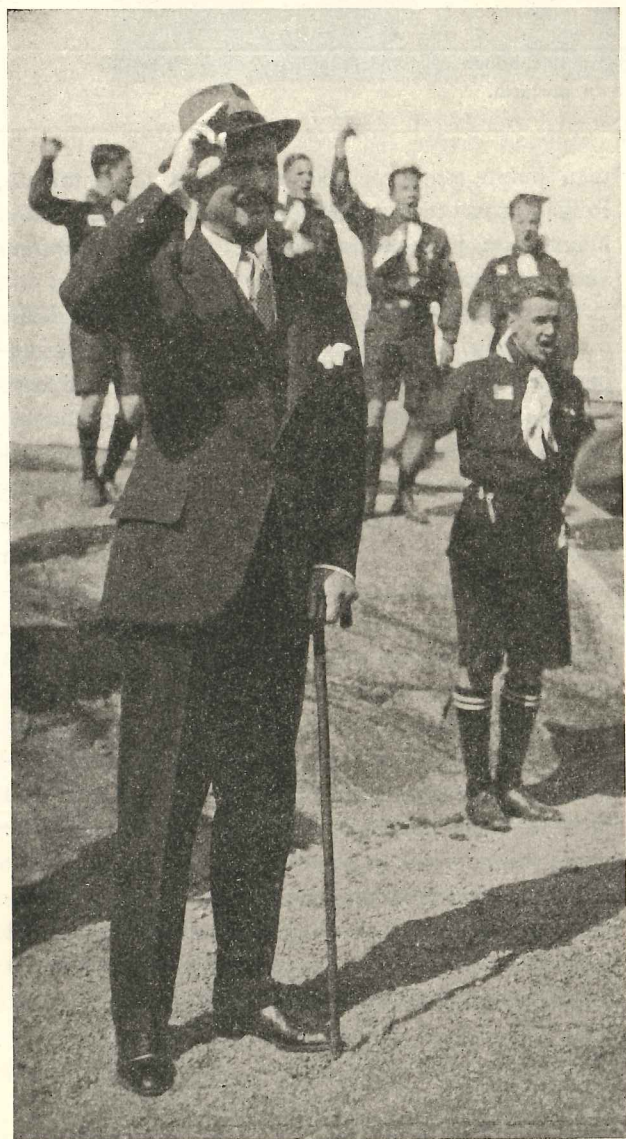
Itä-Turkestanin kaupungeissa ja keitaissa asuvien köyhien sarrtien (alueella varhemmin asuneen persia-laissukuisen kansan sekakansaa) oloista kerrotaan: »Sartin elintavat ovat äärimmäisen yksinkertaisia. Rakennustaito on täällä jos mahdollista vielä alem-malla tasolla kuin Turkestanissa (Venäjän puolella). Polttamattomista savitiilistä pystytetään hontelo tasakattoinen rakennus, jonka katto ja lattia ovat samoin savesta. Ulkopuolelta sitä hieman sivutaan oljensekaisella savella. Kova ukkossade, mikä on-neksi on täällä hyvin harvinainen tapaus, tahii pieni maantärähdys riittävät kaatamaan tämän kurjan asumuksen. Sisältä se on useimmiten vielä kolkkompi. Pari lattialle levitettyä huopaa on talon yhteisenä vuoteena. Tulisijana on yksinkertaisesti vain muurin syvennys, jonka yläpuolelle on jätetty aukko savu-piipuksi. Tuvan lämmittämiseksi talviöinä pannaan hehkuvilla hiilillä täytetty metalliastia jakkaran-tapaisen puutelineen alle, joka peitetään toppatakilla. Tämän ympärille kaikki asettuvat makaamaan koet-

taen kukin saada peitokseen nurkan tästä takistä, Reikä katossa oven yläpuolella päästää niukasti valoa huoneeseen, ja samasta reijästä poistuu myös tuon aina savuavan tulisijan savu.»

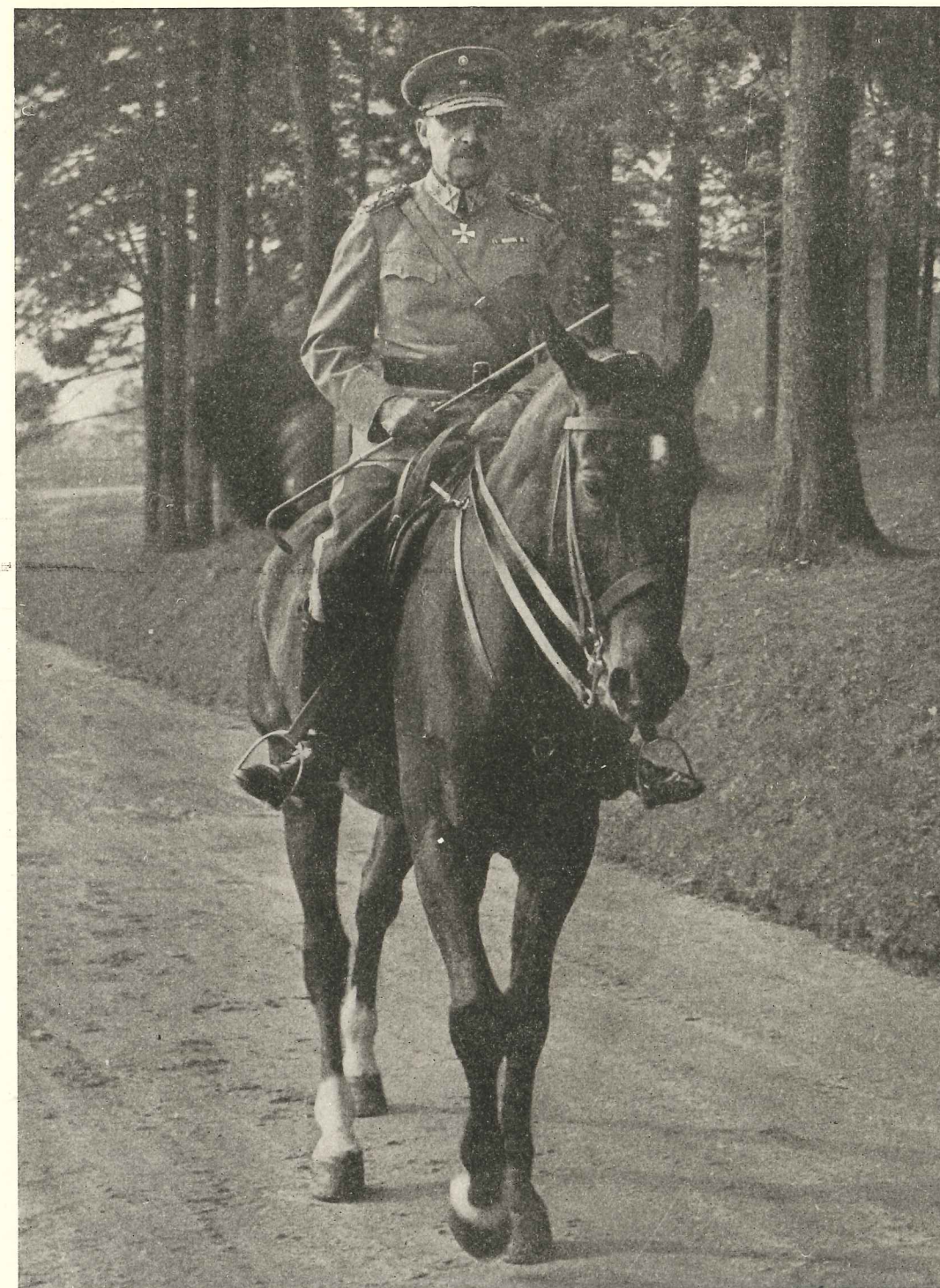
Tilanshanvuoriston kalmukien antropologisista mittauksista, jollaiset kuuluivat myös tämän moni-puolisen retken ohjelmaan, kerrotaan seuraavasti: »Jalat ovat useimmilla muodottomat kieroön väänty-neine varpaineen. Hyvin muodostunut käsi äärettö-män harvinainen. Hiukset ovat mustat tai tumman-ruskeat, parta tavallisesti hiukan vaaleampi. Parran-kasvu heikko ja alkaa myöhäisellä iällä, 25- jopa 30-vuotiaalla tuskin vielä huomaa viiksiä. Parta-veistä ei käytetä; parta nyhdetään ulos leveillä pih-deillä. Harmaapäitä näin vähän, valkeatukkaisia en ollenkaan. Nenä useimmiten pieni ja hyvin muodos-tunut. Silmäluomat lihakkaat ja ikäänkuin sisään-päin taipuneet. Useiden nuorten ihmisten kyynel-lihaketta peittää osaksi ns. mongolipoimu. Merkillistä kyllä tämä on harvinaista iäkkäimmillä henkilöillä. Leuka suippo, mikä antaa tavallisesti leveille kasvoille kolmiomaisen muodon terävine alakulmineen. Poski-päät ulkonevat vahvasti, ja ohimoluut taas ovat sisäänpainuneita. Suun seutu työntyy useimmilla hiukan eteenpäin.»

Yllä: Sotamarsalkka Mannerheim tuntee Etelä-Aasiankin: Mannerheim ja Nepalin maharadsha sotamarsalkan kaataman tiikerin edessä. Vieressä: Ei Aasian kuumilla aavikoilla, vaan Hangon hietikoilla: Tutkimusmatkailija Mannerheim antaa suuren arvon partioliikkeelle ja tässä me näemme hänet partiolaisten parissa.

Kuten jo nämä lainaukset osoittavat, ovat sotamarsalkan laatimat kuvaukset asiallisia ja kriittisesti harkittuja, joten niiden antama kuva tämän laajan alueen silloisista oloista on arvokas tieteellinen saavutus, mikä hyvin kestää vertailun toisten Aasian tutkimusmatkailijoiden tuloksiin. Tärkeimpänä osana tässä sotamarsalkan tutkimustyössä on, kuten Kiinassa kauan oleskellut ruotsalainen professori J. G. Andersson on arvostelussaan huomauttanut, velvollisuudentuntoisen työmiehen järkkymättömällä sitkeydellä suoritettu monipuolisen aineiston keräily, jolla alalla hänellä ei ole edeltäjää ja jonka tulokset antavat luotettavan kuvan Sisä-Aasian oloista Kiinan keisarikunnan viimeisen vaiheen aikana. »Tässä nuoruudenteoksessaan», sanoo prof. Andersson, »hän jo ilmaisee niiden loistavien ominaisuuksien laadun, jotka myöhemmin luovat hänestä nykyajan etevimpiin kuuluvan soturin ja valtiomiehen».

Sotamarsalkka on suuren ratsuretkensä jälkeen aina ollut innokas ratsastaja. Rauhanvuosina hänet nähtiin joka aamu pirteänä ratsunsa selässä.

VALKOINEN MARSALKKA

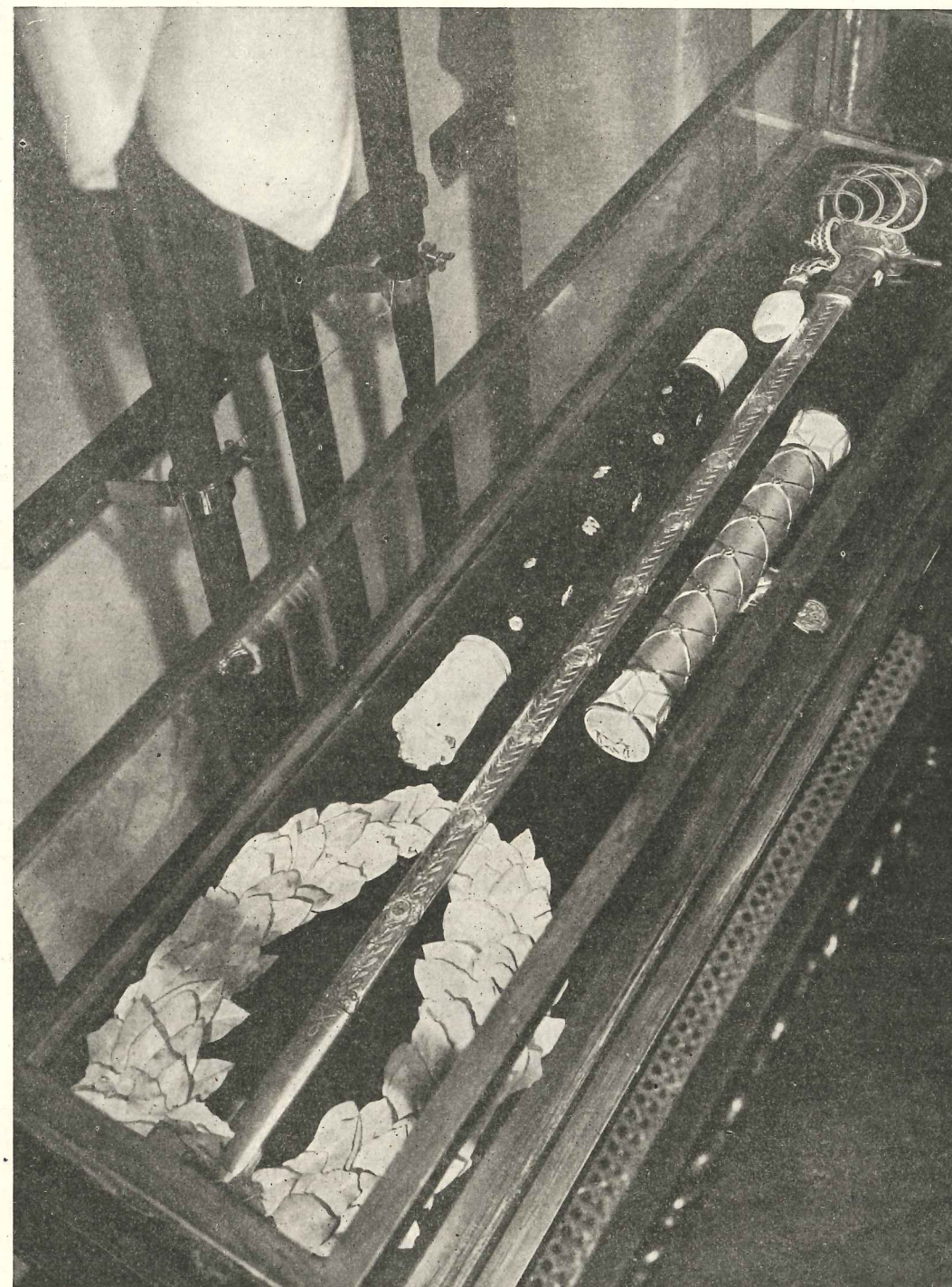
Kuni honka salskea Suomenmaan
hän seisovi, tähdäten katseillaan
yli latvojen taivaan rantaan.
Ei laistaan taistojen täyttäjää,
uran uuden, ylvähän näyttäjää
ole kasvanut Suomen kantaan.
Mikä konsana kohdannut meit' on sää,
hän on vartija ollutkin vankin,
hän on mahtaja mahdottomankin.

Hän on kasvanut keskellä taiston työn,
idän suuruuden vaipuissa valtaan yön,
ja huomenen siintäen meillä.
Jo silloin hän oli maineen mies,
hovin tähtien lailla hän loistaa ties,
kävi kaukaisilla hän teillä.
Ja kun yltämme irtosi viimein ies,
niin valtikkaamme hän kantoi,
ja Suomelle suunnan hän antoi.

Hän kolmesti kansamme auttanut on
jo alta kolkoimman kohtalon,
ja sen johtanut suursodan soittoon.
koko maailma katseli kummissaan,
kun kanssaan sankarit pienen maan
yhä kulkivat voitosta voittoon;
ja leijona ilmaisi iskuillaan,
kuin haurasta on idän mahti,
kun vastass' on lännen vahti.

Hänen aatoksistansa ankarin,
tulipatsas poluilla sankarin
on suuruus syntymämaamme.
Sen vihdoin hän täyttyvän nähdä saa!
Rajat vuossatojen nyt raukeaa,
kalevalaisten konnut me jaamme.
Ja maine säilyvi aikain taa:
tämä työtä on suuren miehen,
loi loiston hän Suomen tiehen.

V. Arti.

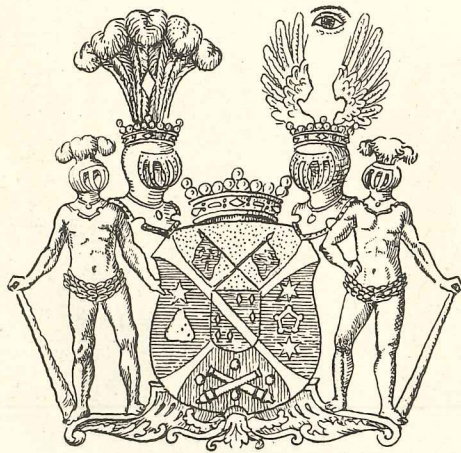

Sotamarsalkan sauva ja Mannerheimin huomattavimmat sotilaalliset sekä tieteelliset kunniamerkit lasikossaan.

MANNERHEIM-SUKU

Maamme historiallinen kehitys ruotsalais-suomalaisen valtakunnan osana vei vähitellen siihen, että vanha suomalainen aateli — keskiaikaisista alkuperäisistä suomalaisista alkaen aina 1500-luvulla maahan muuttaneisiin saakka — huomattavaksi osaksi siirtyi valtakunnan päämaahan. Niinpä oli maamme Ruotsista erotessa täällä asumassa tästä vanhasta aatelista vain muutamia harvoja sukuja, joilla oli jollain tavoin merkittävä asema yhteiskunnassamme. Tätä vanhaa aatelia vahvistivat tosin myöhemmin, 1700-luvulla, maahan muuttaneet aatelisuvut, jotka 1800-luvulle siirryttäessä muodostivat 2/5 koko Suomessa asuvien aatelis-sukujen määrää. Joskin Suomen aateli, tästä lii-
sistä huolimatta, oli sekä lukumäärältään että merkitykseltään sangen vaatimatonta, se edusti joka tapauksessa virkamiessivistystä, joka tuli olemaan korvaamaton tekijä vanhoista keskusvirastoistaan ja -laitoksistaan eroitettun uuden autonoomisen valtion rakennustyössä.

Merkillisimpien joukkoon näistä Suomen uusista aatelissuvuista kuuluu Mannerheim-suku, joka 1700-luvulla oli Ruotsissa noussut varsin huomattavaan asemaan, mutta jonka varsinainen loistokausi kuului kokonaan Suomen historiaan. Sen ensimmäinen suomalainen edustaja, vaikkapa vasta aivan 1700-luvun lopulla Suomeen asettuneena, joutuu jo heti autonoomista Suomea luotaessa suorittamaan ensiluokkaisen tärkeää osaa tässä perustavassa työssä, sillä on seuraavissakin polvissa huomattava asema valtiollisessa ja yhteiskunnallisessa elämässämme, kunnes se neljännessä suomalaisessa polvessaan, sotamarsalkka Mannerheimin persoo-

Vapaaherrallinen vaakuna.

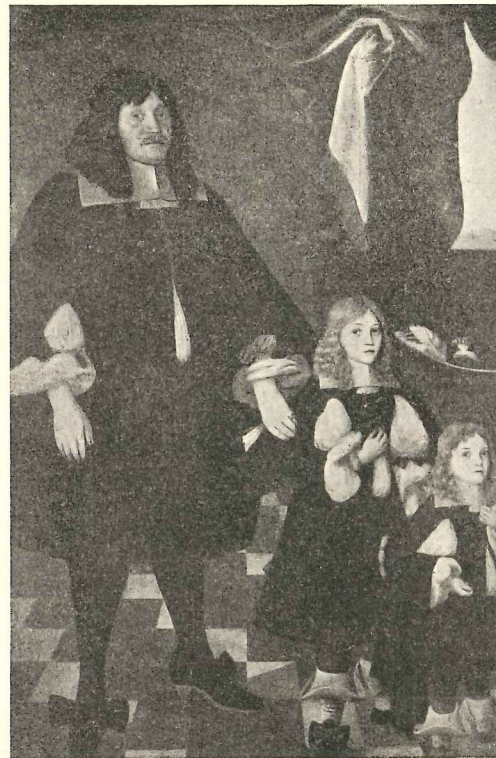
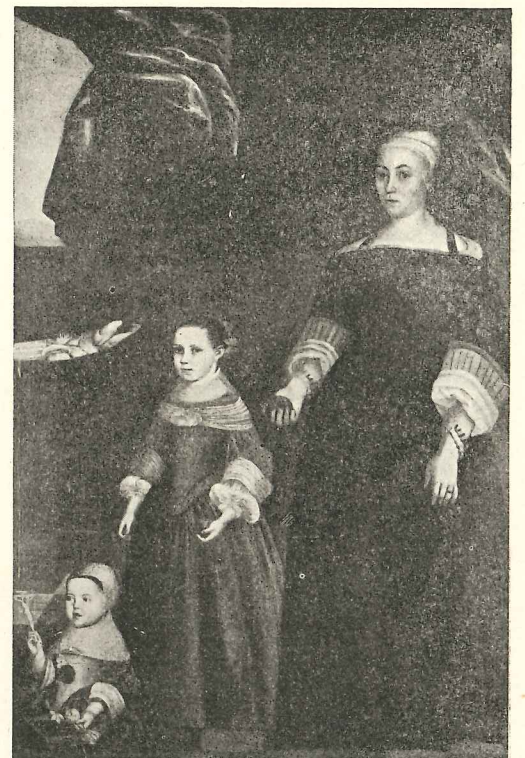
nassa suorittaa sukunsa suurimman suurtyön ja samalla tehtävän, jonka merkitys on suurempi kuin tuskin kenenkään muun Suomen historian vaiheita ohjaamaan joutuneen yksityisen Suomen kansalaisen.

Mannerheimit Ruotsissa.

Suvun kantaisä on 1600-luvun keskivaiheilla Gävlen kaupungissa elänyt ja vaikuttanut kauppias ja teollisuusmies *Henrik Marhein*, joka lienee muuttanut maahan Hollannista. Hän kuoli 1667 Tukholmassa ns. Palmstruchin pankin kirjanpitäjänä. Marhein oli ollut naimisissa Gävlen porvarin Olof Gammalin tyttären, Margaretan, kanssa. Tästä avioliitosta 1654 syntynyt nuorin poika, *Augustin*, tuli 1680-luvulla kreivi C. G. Oxenstiernan laajojen virolaisten tilojen hoitajaksi ja, kun niistä Kaarle XI:n suuri reduktio pian peruutti suurimman osan kruunulle, niitten vuokraajaksi. Tässä asemassa ollessaan hänet koroitettiin, 1693, aatelisarvoon, jolloin hän otti ni-

mekseen *Mannerheim*. Samoihin aikoihin hän siirtyi kruununtilojen vuokraajaksi Ruotsin puolelle ja astuu täällä toimiessaan virkauralle, kun hän 1696 saa tehtäviä ns. reduktion toimeenpanokomissionissa ja jatkaa näitä toimiaan »komisarina» ja lopuksi apulaisasessorina aina vuoteen 1702. — Augustin Mannerheimin pääasiallinen toiminta oli kuitenkin koko ajan ollut maanviljelijän, ja vuodesta 1710 jolloin hän ostaa Vran säterin Tibblen pitäjässä Uplannissa, hän pääsee harjoittamaan ammattiaan itsenäisenä tilanhoitajana. Tila oli pieni verrattuna niihin mahtaviin domeeneihin, joita hän aikaisemmin oli hallinnut, mutta antoi kuitenkin omistajalleen kohtuullisen »säädynmukaisen» elatuksen hänen loppuikäseen. Täällä hän kuoli 1732.

Augustin Mannerheimilla oli avioliitostaan tukholmalaisen suurkauppiaan Oldermanin tyttären Elisabetin — adopteerattuna Cronstedt — kanssa kaikkiaan yhdeksän lasta. Vanhin tytär, Anna Margareta, on syytä tässä erityisesti mainita, koska hänestä tuli eversti J. J. Schefferin, aateloituna Ehrensward, puolisona historiassamme kuuluisan kreivi ja sotamarsalkka Augustin Ehrenswardin, Viaporin rakentajan, äiti. Poikia oli kaikkiaan neljä, jotka kaikki lopulta valitsivat sotilasuran. Kaksi vanhinta, jotka kumpainenkin ottivat osaa suureen pohjan sotaan, kuolivat lapsettomina. Huomattavin veljeksistä oli *Gustaf Henrik*, synt. 1695. Opiskeltuaan Upsalassa hän rupesi aluksi siviilivirkamieheksi, mutta siirtyi pian sotilasuralle, kunnostautui Kaarle XII:n Norjan retkellä, perusti pikkuvihan aikana omalla kustannuksellaan Gotlannin puolustukseksi itsenäisen tykistöpataljoonan

Suvun kantaisä
Henrik Marheim
perheineen.

1741 komentaa sitä majurina, yleni aikanaan Göteporin tykistönkomentajaksi, Taalain rykmentin everstiksi ja vihdoin 1762 kenraalimajuriksi. Nuorin veljeksistä *Johan Augustin* seurasi samoja jälkiä. Hän oli syntynyt 1706, harjoitti perin pohjaisia opintoja Upsalan yliopistossa, rupesi aluksi virkamieheksi hankin, mutta siirtyi pian sotilasuralle kohoten lopuksi everstilutnantiksi ja Göteporin tykistökommentajaksi 1751. Täällä hän hoitaa pariin erään Göteporin ylikomentajan ja maaherran virkaa, kunnes hän 1760 pyysi ja sai eron sotapalveluksesta ja ylennettiin vielä eronsa jälkeen, 1762, everstiksi.

Veljeksillä oli samanluontoisen virkauran lisäksi yhteinen yksityisharrastuskin. Kumpikin oli näet naimisensa kautta, vanhempi vapaaherratar Beata Funckin ja nuorempi Helena Maria Söderhjelmmin kanssa, joutunut suhteisiin Ruotsin rautateollisuutta harjoittaviin tilanomistajiin. Nuoremmalla veljellä tämä harrastus kävi niin suureksi, että hän pääasiassa sen vuoksi erosikin sotapalveluksesta ja rupesi hoitamaan appi-isänsä, everstilutnantti L. N. Söderhjelmmin ja

tämän kuoltua hänen perikuntansa omistamia ruukintiloja.

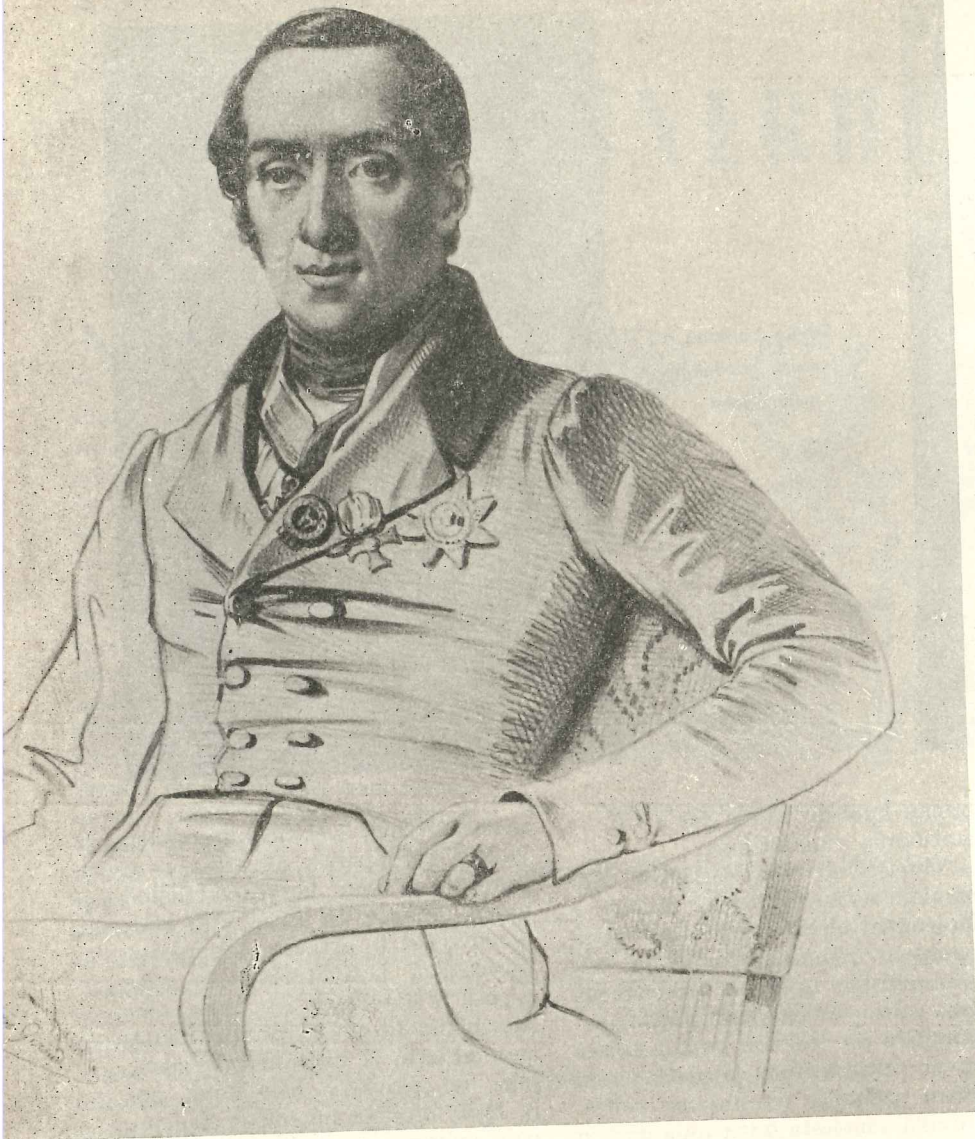
Yhteistä oli vielä veljeksillä erinomaisten vilkas politiikan harrastus. Molemmat olivat innokkaita hattupuolueen jäseniä. Vanhempi otti säännöllisesti sukunsa päämiehenä osaa valtiopäivien töihin, mutta nuorempikin oli mukana jonkun toisen suvun valtuutettuna, ja myöhemmin oman sukunsa edustajana valtiopäivillä vuodesta 1734 aina 1771:n valtiopäiviin saakka. Nämä yhteiset ansiot, sekä sotilasuralla että politiikkona, aiheuttivat lopuksi sen, että kumpainenkin veli sai ylen-nyksen korkeaa-aateliin, millä silloisissa oloissa ja paljon myöhemminkin, oli varsin suuri merkitys. Tämä tapahtui seuraavasti:

Helmikuun alussa 1768 kenraalimajuri Gustaf Henrik Mannerheim anoi, että hän ja hänen veljensä Johan Augustin koroitettaisiin vapaaherralliseen arvoon. Tämä oli vallan luonnollinen teko, sillä Kaarle XI:n ajoista saakka oli ollut yleisenä tapana, että kenraalin arvoa seurasi automaattisesti vapaaherraksi korotus, mikä myös tuli maaherran ym. vastaavan korkeissa viroissa palvelleitten sekä monesti

ansiotuneitten everstienkin osaksi. Vaikka valtiopäivät olivatkin 1739 päättäneet, kun korkea-aatelistoa tuntui lisääntyvän liikaa, että »valtaneuvokset ja korkeat virkamiehet toistaiseksi jäisivät entiseen säätyynsä ja aateliseen arvoonsa», niin suostuttiin tässä erikoistapauksessa anomukseen, ja vapaaherrakirjassa, joka on päivätty helmikuun 29. p. 1768, otetaan huomioon molempain veljesten ominaisuudet ja ansiot.

Kenraalimajuri, vapaaherra Gustaf Henrik Mannerheim, joka viimeksi oli palvellut Jämtlannin rykmentin komentajana ja eronnut sotapalveluksesta 1768, kuoli 1777. Hänen poikansa, joista kaksi ehti miehuusikään ja sotapalvelukseen, kuolivat ennen isäänsä ja kun molemmat olivat naimattomia, sammui vapaaherrallisen Mannerheim-suvun vanhempi haara tähän. Suvun jatkaminen tuli nuoremman veljen osaksi.

Vapaaherra Johan Augustin Mannerheimilla, joka vuodesta 1768 asui omistamaansa komeata ja laajaa Tärnön tilaa Södermanlandissa, oli kaikkiaan kolme poikaa. Vanhin näistä *Lars August*, synt.

Kreivi Carl Gustaf Mannerheim.

1809, ja perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana hän oleellisesti vaikutti uuden valtiomuodon muovailuun. Hänestä tuli sitten tämän valtiomuodon perustaman säätyjen oikeusasiamiehen viran ensimmäinen haltija vuoteen 1823 saakka, jolloin hän 74 vuoden ikäisenä kiellettiin siitä. Hän kuoli 1835.

Vapaaherra Lars August Mannerheim, joka epäilemättä on sukunsa merkittävin ruotsalainen edustaja, on saanut sen jälkimaineen, että hän oli ankaraperiaatteinen, lahjomattoman rebellinen mies, joka taloudellisesti riippumattomana ja itsenäisenä miehenä saattoi toimia johdonmukaisesti periaatteidensa mukaan. Erityisesti ilmeni tämä hänen toiminnassaan oikeusasiamiehenä. Hän välitti yhtä vähän vallassaolijain kuin yleisen mielihyvän suosiota ja hoiti virkaansa ankarin perustain mukaisesti. Kuvaava oli hänen saamansa liikanimi »rikspiskan» — valtakunnan ruoska. — Hän kuoli ilman miehisia jälkeläisiä.

Sukua joutui Ruotsissa jatkamaan Johan Augustin M:n toinen poika, *Gustaf Johan* synt. 1754, joka palveli henkikaartin ratsuväessä kohoten lopuksi majuriksi ja eli sitten tilanomistajana Skaraborgin läänissä. Hänellä oli kolme poikaa, joista nuorimmalla, kamariherra ja majuri August Reinhold M:llä oli hänelläkin poika, merikapteeni Gustaf August M. Tämä kuoli 1906 ja kun hänen poikansa, niinikään merikapteeni jo sitä ennen oli muuttanut Etelä-Amerikkaan, eikä hänellä tietävästi ole jälkeläisiä, päättyy Mannerheim-suvun ruotsalainen haara tähän.

Johan Augustin Mannerheimin kolmannen pojan, *Carl Erikin*, ja tämän suvun vaiheet kuuluvat Suomen historiaan.

Suomalaiset Mannerheimit.

Carl Erik Mannerheim, joka oli syntynyt v. 1759 Taalainmaassa Nisshyttanin ruukintilalla, opiskeli, niinkuin veljensäkin Upsalassa ja merkittiin 1775 korpraalina henkiratsurykmentin kirjoi-

Sotamarsalkan äiti, kreivitär Hedvig Charlotta Helena Mannerheim.

hin, keskeytti 1776 opintonsa ja astui palvelukseen sekä nimitettiin 1777 alikornetiksi »suomalaisella palkalla» »Keveisiin rakuunoihin». Tämä joukko-osasto oli perustettu Suomessa 1770, komennettu 1772 Ruotsiin Kustaa III:n vallankaappausta tukemaan ja sen jälkeen koroitettu henkikaartin arvoon, minkä mukaisesti sen nimikin muutettiin Ratsuhenkikaartiksi, mutta oli edelleenkin osaksi Suomesta käsin kustannettu. Tämä »suomalainen palkka» oli siis nuoren Mannerheimin ensimmäinen kosketus Suomeen.

Yleneminen tapahtui nopeasti, luutnantiksi 1779 ja yliluutnantiksi 1780. Keveät rakuunat suorittivat enimmäkseen vartiopalvelusta kunninkaallisissa linnoissa, ja näin ollen oli sen upseerien palvelus itseasiassa hovipalvelusta. Ja vaikka nuori luutnanttimme ei sano välittäneensä hovielämästä eikä Tukholman huvituksista, hän joka tapauksessa tottui hovissa ja ylhäisissä piireissä esiintymään — Kustaa III:n hovissa ja hänen aikaisessa Tukholmassa, huomatkkaa! — sekä ranskankieltä ajan tavan mukaisesti sujuvasti puhumaan, mikä kaikki hänelle vastaisuudessa tuli olemaan hyvään tarpeeseen.

Tätä hän kuitenkin ei voinut aavistaa muuttaessaan parin vuoden kuluttua Suomeen kauas pääkaupungin huvituksista ja hovin loistosta. Hän näet osti v. 1783, ajan akordisysteemin mukaisesti Turun läänin jalkaväkirykmentin toisen majurin viran ja kohosi näin suoraan luutnantista majuriksi. Kaksikymmentäkolmevuotinen majuri hoiti kuitenkin nähtävästi hyvästi tehtävänsä, koskapa hän vajaaat kolme vuotta palveltuaan ylenee rykmentin ensimmäiseksi majuriksi. Tässä toimessa hän oli ns. majuritoimiston esimiehenä, mistä käsin suurin osa rykmentin hallinnollisia ja taloudellisia asioita — ja ne olivat ruotujakoisissa joukoissa ruotuineen, sotilastorppineen ja virkataloineen sangen laajoja ja monimutkaisia — hoidettiin, sekä joutui everstin poissaollessa useasti komentamaan rykmenttiä.

Ja kaikki tehtävänsä suoritti majuri Mannerheim, niinkuin esimiesten ja virkatoverien todistukset ja rykmentin asiakirjat todistavat, ankaran velvollisuudentuntoisesti ja tarmokkaasti. Vankan pohjan tälle esiintymiselle antoi hänen riippumaton taloudellinen asemansa, ja millä tavoin hän tämän riippumattomuutensa velvoituksen käsitti, sitä osoittaa hänen sanansa eräässä kirjeessä: »Kun palvelee kunnian vuoksi (par honneur) ei saa laskea palveluksen aiheuttamia kustannuksia ja vaivoja.»

Toukokuun lopulla 1788 sai Mannerheim lähimmältä esimieheltään, joka silloin oli eversti Henrik Johan Hästesko, käskyn »yötä päivää» valmistella rykmentin marssia Helsinkiin. Viikkoa myöhemmin — nopea liikekannallepanokäskyn toimeenpano, kun on kysymys laajalle alalle hajoitettusta ruotuväestä — on rykmentti koossa. Kesäkuun toisesta viikosta alkaen se on leiriytyneenä Helsingin Kampilla ja marsii heinäkuussa, kun kuningas lopullisesti oli päättänyt alkaa sodan, rajalle, missä se yhtyi kenraali

1749, rupesi, perinpohjaisten Upsalassa suoritettujen opintojen jälkeen virkauralle. Hän kohosi vihdoin sisäasiain siviilitoimituskunnan ekspeditionisihteeriksi 1781. Valtiolliseen elämään hän otti innokkaasti osaa esiintyen mm. 1778 ja 1786 valtiopäivillä sen opposition jäsenenä, joka vastusti Kustaa III:n pyrkimyksiä hallitsijavallan lisäämiseksi. Vuoden 1789 valtiopäivillä, joilla kuningas hyväksytti »yhdyks- ja vakuuskirjan», ja joilla M., oli salaisen valiokunnan puheenjohtaja, tämä oppositio kävi niin jyrkäksi, että hän katsoi olevansa pakoitettu eroamaan virastaankin ja hoiteli sen jälkeen perimiään tiloja ja ruukkeja. — Hän nautti suurta

yleistä luottamusta, mikä näkyy siitäkin, että hän vuodesta 1805 oli valtuutettuna »rautakonttorissa», Ruotsin vuoriteollisuudenharjoittajien keskusjärjestössä. Valtiopäivien töihin hän jatkuvasti ottaa osaa, valitaan useaan kertaan pankkitarkastajaksi, salaisen valiokunnan puheenjohtajaksi 1792 ja perustuslakivaliokunnan puheenjohtajaksi 1809. Viimeksimainituilla valtiopäivillä vanhan oppositiomiehen ympärille kerääntyy ns. Mannerheim klubi, jonka keskuudessa Kustaa IV Aadolfin erottamisajatus ja uuden valtiomuodon suunnittelut syntyvät. Hänen osalleen joutui kuninkaan erottamisen ehdottamisen täysistunnossa toukok. 10. p.

Louhisaaren kartano, sotamarsalkan lapsuudenkoti.

C. G. Armfeltin komennossa olevaan armeijaosastoon. — Meidän on tässä tarpeetonta kertoilla 1788—1790 vuoden sodan surullisia vaiheita. Toteamme vain, että kenraali Armfeltin päämaja sijaitsi Anjalan kartanossa Kymän varrella, ja että täällä laadittiin elo-kuun 12. p. se »Anjalan liittokirja», jonka allekirjoittajiin Mannerheimkin kuului. Hän oli yhtä tietämätön kuin useimmat muutkin liittokirjan allekirjoittajat kolme päivää aikaisemmin Liikkalassa laaditusta kirjelmästä, jota majuri Johan Anders Jägerhorn lähetettiin Pietariin viemään, ja yllättävästi tuli kaiketi häneltä, samoin kuin useimmilta muilta, tämä esimiesten paperi allekirjoitetuksi. Mutta toiselta puolen Mannerheim kuului vanhastaan siihen aatellisoppositioon, »patrioottien» piiriin, jonka päämiehiä hänen vanhin veljensä oli ja joka paheksui kuninkaan itsevaltaisia otteita ja sotaisia suunnitelmia, joten liittokirjan pääsisältö — hyökkäyssotaan ryhtyminen oli perustuslainvastainen teko, rauha ja valtiopäiväin koollekutsuminen tärkein sen hetken tarve ja vaatimus — varmastikin vastasi hänen

vakaumustaan. Mannerheim joutui muitten Anjalan miesten seurassa sota-oikeuteen ja tuomittiin huhtikuussa 1790 mestattavaksi, mutta vapautettiin vielä saman vuoden syyskuussa, niinkuin useimmat muut syytetyistä, »kaikesta rangaistuksesta ja vastuusta». Ajan oloille kuvaavaa on, että Mannerheim ja useimmat hänen kohtalovereistaan koko oikeudenkäynnin ajan jatkoivat — keskellä sotaa — palvelustaan, Mannerheim vieläpä rykmenttiä komentaen, sillä hänen esimiehensä, eversti Hästeko, joutui kylläkin pidätetyksi, ja oli, niinkuin tunnettua, ainoa, johon nähden kuolemantuomio pantiin täytäntöön.

Sen verran vaikutti kuitenkin Anjalan juttu Mannerheimin loistavasti aloitettuun upseerikarrieriin, että ylennyksiä ei enää kuulunut, ja hän pyysi ja sai 1795 eron sotapalveluksesta. Tällöin hän oli vielä parhaassa iässä eikä suinkaan ollut aikonut jättää sotilasuraansa ainaiseksi, vaan »suunnittelin koe-tella onneani ulkomaisessa sotapalveluksessa, mihin tilaisuutta Euroopan silloisessa sotatilassa ei puuttunut, mutta väliintullut avioliitto

muutti kokonaan tuumani», kertoo hän muistelmissaan. Hän osti erään Suomen komeimpia kartanoita, Flemingien kuuluisan Louhisaaren Askaisten kappelissa ja vietti heinäkuussa 1796 hänsä seitsemäntoistavuotiaan Vendla Sofia von Willebrandin, Turun läänin maaherran, kenraalimajuri E. G. von Willebrandin tyttären kanssa. Seurasi sitten toistakymmentä onnellisen perhe-elämän vuotta maanviljelijänä erillään kaikista julkisista toimista, lukuunottamatta Turun talousseuran puheenjohtajan tointa, mihin hänet valittiin ensikerran 1805.

Tämän rauhallisen elämän katkaisi taas sota. Tämän sodan murheellisia sotilaallisia ja mielenkiintoisia poliittisia vaiheita sen laajemmin kuvailematta, mainittakoon vain, että Mannerheim valittiin sen »suomalaisen, lähetyskunnan» jäseneksi ja puheenjohtajaksi, jonka maan valloittaja oli kutsunut Pietariin. Täällä hän määrätietsillä ja arvovaltaisella esiintymisellä määrää lähetyskunnan kannan. Audienssissa marraskuun 30. pnä 1808, hän kaunopuheisin sanoin ilmaisee keisari Aleksanterille

Suomen kansan kiitollisuuden siitä, että keisari oli luvannut pysyttää entisellään maan uskonnon, vapaudet, lait, privilegiot ja muut oikeudet, ja jätti seuraavana päivänä asianomaisille laatimansa ja kaikkien lähetyskunnan jäsenten allekirjoittaman memorialin, jossa nämä kieltäytyvät kaikista valtiopäivämiesvaltuutuksista ja alistavat keisarin harkittavaksi käsityksensä, että johdonmukainen seuraus maan lakien ja oikeuksien tunnustamisesta on se, että olisi »välttämätöntä kutsua maan säädyst yleiseen kokoukseen maan rajojen sisällä». Tästä perustuslainmukaisesta esiintymisestä oli seurauksena valtiopäiväkuutsu Porvooseen.

Porvoon valtiopäivillä edusti Mannerheim samaa kantaa kuin Pietarissa aikaisemmin. Oli jyrkästi pidettävä kiinni ruotsinaikaisista perustuslaeista ja niitten mukaisista oikeuksista. Kaikki uudistukset, jotka eivät olleet ehdottomasti välttämättömiä, olivat vaarallisia. Tänä ajankohtana tehdyt periaatteelliset muutokset niihin lakeihin ja säännöksiin, joille yhteiskuntajärjestyksemme perustui, olivat yhtä helposti kumottavissa kuin säädettävissäkin, mutta vankka kiinnipitäminen valloittajahalitsijan lupauksista säilyttää muutumatonta perustuslakimme ja oikeutemme, oli ainoa vakava pohja, jolle Suomen tulevaisuus voitiin rakentaa.

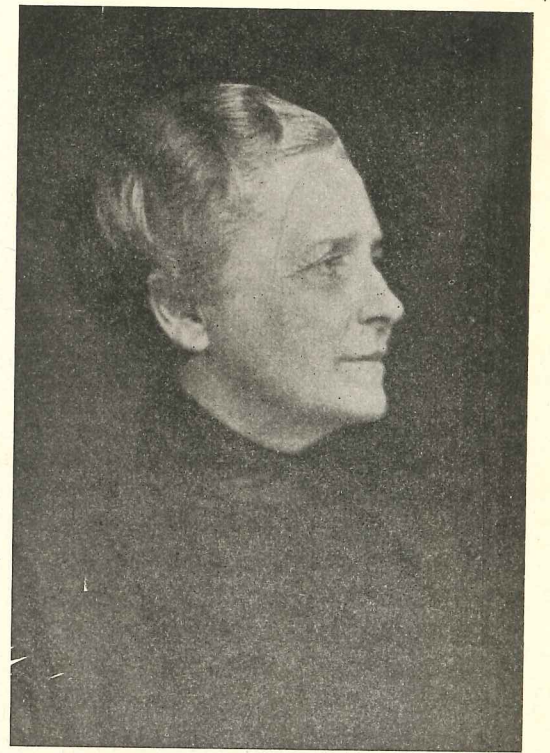
Carl Erik Mannerheimia on syystä pidettävä sen perustuslaillisen katsantokannan perustajana, jonka varassa Suomen todella onnistui sadaksi vuodeksi eteenpäin säilyttää autonomiansa, ja näin säilyneelle vuosisatain pyhittämälle ja varmistamalle pohjalle, ajan tullen, rakentaa itsenäisenä valtiona yhteiskuntajärjestyksensä.

Säätyjen ehdotuksesta Mannerheim määrättiin Suomen hallituskonseljin jäseneksi, ja hän hoiti siinä kansliatoimituskunnan, nykyaikaisesti sanoen sisäasiainministeriön päällikkyyttä aina vuoteen 1816, jolloin hänet nimitettiin Turun ja Porin läänin maaherraksi. Hänet kutsuttiin 1820 uudelleen hallituksen jäseneksi, ja määrättiin

1822 uuden järjestelyn mukaisen »Suomen senaatin» talousosaston varapuheenjohtajaksi, joka merkitsi nykyisen pääministerin asemaa. Kaikissa tomissaan hän suoritti uraauurtavaa, tarmokasta työtä ja oli, niinkuin on yleisesti tunnustettu, hallituksen voimallisin, arvovaltaisin ja aikaansaavin voima. Mutta kun Suomen kenraalikuvernöörin virkaan hyväntahtoisen Steinheilin jälkeen tuli maan mahdollisimman täydelliseen venäläistytättämiseen pyrkivä Zakrevski, kävi Mannerheimin asema vaikeaksi. Uusi kenraalikuvernööri sai aikaan ankaran perustuslakiristiriidan rupeamalla, senaatin sivuuttaen, Suomen asiain komitean ja ministerivaltiosihteerin, esittelemään asioita suoraan hallitsijalle ja toimituttamaan näin perustuslainvastaisesti syntyneitä päätöksiä toimeenpantavaksi. Mannerheim pyysi eroa virastaan. Aleksanteri sai hänet taivutetuksi jäämään, mutta kun Nikolai I oli astunut valtaistuimelle, hänelle myönnettiin lopulta pyytämänsä ero, vieläpä varsin ynsin muodoin, maalisk. 1. p. 1826.

Hän asettui nyt asumaan komeaan Louhisaareensa ja vietti täällä, politiikkaan enää puuttumatta, rauhallista tilanomistajan, ettemme sanoisi magnaatin elämää perheensä parissa, ja kuoli Turussa tammik. 25. p. 1837, täytettyään kuukautta aikaisemmin seitsemänkahdeksatta ikävuotensa.

Carl Erik Mannerheimin ylpeä, arvonsatunteva ulkonainen esiintyminen ja hänen ankara vaatavuutensa esimiehenä ja virkamiehenä eivät olleet erityisesti omiaan hankkimaan hänelle aikalaistensa tunnustusta. Mutta maan parhaat miehet, semmoiset kuin esim. Kustaa Mauri Armfelt, osasivat mahdollisista persoonallisista tunteista riippumatta, antaa hänelle arvon. Ja keisari Aleksanterin luottamuksen hän oli ensimmäisellä miehekkäällä esiintymisellään Pietarissa saavuttanut ja jatkuvasti säilyttänyt, mistä olivat todistuksia, virkanimitysten lisäksi, moninaiset »armonosoitukset», viimeksi korotus kreivin arvoon tammik. 7. p. 1824, mikä tapahtui Suomessa

Vapaaherratar Sophie Mannerheim, sotamarsalkan sisar, nykyaikaisen sairaanhoito-opetuksen uranuurtaja Suomessa.

uudessa »primogenitur» muodossa, so. kreivin arvonomi kuului vain suvun päämiehelle ja hänen vanhimmalle pojalleen, polvesta polveen. — Historian tuomion lausumme hänestä paraiten Danielson-Kalmarin sanoilla: »Pysyvän sijan maamme historiassa ja myöhempien sukupolvien kiitollisuuden muiston Mannerheim saavutti toiminnallaan suomalaisen lähetyskunnan puheenjohtajana sekä yhtenä ritariston ja aatelin johtomiehenä Porvoon valtiopäivillä. Hänen rehellinen isänmaallinen kantansa jää kaiken epäilyksen ulkopuolelle siinäkin tapauksessa, että monen aikalaisen lausuma käsitys hänen vallanhimoisesta, toisinaan tylystä luonteestaan, perustuisi, niinkuin näyttää, varmoihin tosiasioihin.» Tämä lausunto sopii myös hänen toimintaansa virkamiehenä. Hän oli, niinkuin Danielson-Kalmari samassa yhteydessä lausuu: »Kieltämättä etevin talousosaston jäsenistä», ja hänen ansionsa maaherrana ovat yhtä kieltämättömät. Lyhyesti, Carl Erik Mannerheim kuuluu Kustaa Mauri Armfeltin ja Robert Henrik Rehbinderin rin-

nalla siihen harvalukuiseen Suomen miesten rintamaan, jonka ansioksi autonomisen Suomen perustuslakien mukainen rakentaminen on luettava.

*

Louhisaassa kasvoi perhe, johon kuului kaksi tyttärtä ja kolme poikaa, joiden kasvatusta kreivi Mannerheim itse mitä suurimmalla huolella ohjaili, niinkuin näkyy siitä laajasta kirjeenvaihdosta, jota hän kävi lastensa kotiopettajain kanssa. — Vanhin tytär, Sofia, meni naimisiin Lars Gabriel von Haartmanin kanssa, josta aikanaan tuli senaatin talousosaston pitkäaikainen ja vaikutusvaltainen varapuheenjohtaja, mutta hän kuoli vain parin vuoden avioliiton jälkeen. Häntä seurasi myöhemmin vapaaherratar von Haartmanina hänen nuorempi sisarensa Eva. — Pojista nuorin, *Johan Fridolf*, valitsi sotilasuran ja siirtyi jo nuorena Venäjälle ja sieltä ulkomaille, missä hän kuoli lapsettomana. Häntä lähinnä vanhempi, *August Erik*, suoritti lainopillisen tutkinnon Turun yliopistossa ja kohosi virkauralla lopulta mm. Suomen pankin johtajaksi. Hänellä oli taiteellisia taipumuksia, ja hän oli henkevä maailmanmies. Kuoli naimattomana Italiassa 1876.

Vanhin poika *Carl Gustaf* oli syntynyt 1797. Hän kuului ylioppilaana siihen lahjakasten nuorten miesten piiriin, jonka muita jäseniä olivat mm. Aleksander Blomqvist, sittemmin Yliopiston kirjastonhoitaja ja oppihistorian professori, E. A. Sjögren, mainio kielitieteilijä ja Immanuel Ilmoni, aikanaan kuuluisa lääketieteen tutkija, ja otti innokkaasti osaa ylioppilaselämään. Hän suoritti keväällä 1819 sekä lainopillisessa että filosofisessa tiedekunnassa loppututkinnot ja vihittiin samana kesänä maisteriksi sekä aloitti heti Suomen asiain komiteassa Pietarissa virkauransa, joka lopulta päättyi, Vaasan ja Viipurin läänin maaherranvirkojen kautta Viipurin vastaperustetun hovioikeuden presidentin virkaan v. 1839.

Carl Gustaf Mannerheimin varsin huomattavasta toiminnasta virka-

miehenä ja politikkona mainittakoon tässä yhteydessä vain hänen aloitteensa suomenkielen virkakielenä käytön laajentamiseksi ja hänen esityksestään tapahtunut suomenkielen professorinviran perustamiseksi hyväksyminen — molemmat 1850 — sekä osanottonsa yliopistolainsäädäntöön. Muistettakoon myös, että hän oli Viipurin suomalaisen kirjallisuusseuran jäsenen perustamisvuodesta ja puheenjohtaja vuosina 1847—1854. — Suuremman maineen kuin virkamiehenä ja yhteiskunnallisena toimihenkilönä hän saavutti tiedemiehenä. Hän oli näet maailmanmaineen saavuttanut hyönteistutkija, jonka julkaisujen luettelo käsittää nelisenkymmentä numeroa, joutokossa laajoja ja arvokkaita tutkimuksia. Ja hänen kovakuoriaiskokoelmansa, joka lopulta käsitti lähes 20.000 lajia, kuuluu tänäkin päivänä Helsingin yliopiston hyönteistieteellisen museon kaunistuksiin.

Kreivi Carl Gustaf Mannerheim oli naimisissa Vänrikki Stoolin tarinoista tutun everstilutnantti C. C. von Schantzin tyttären Eva Vilhelminan kanssa, ja heillä oli kaikkiaan kuusi lasta, joista kuitenkin yksi poika kuoli lapsena ja toinen nuorena lukiolaisena. Tyttäristä vanhin meni ulkomaille naimisiin, seuraava, Vilhelmina, jäi naimattomaksi ja hallitsi neljättäkymmentä vuotta Louhisaaren sukutilaa, ja nuorin meni naimisiin silloisen filosofiantorin Adolf Erik NordenSKIÖLDIN kanssa, jonka, kuten tunnettua oli pakko valtiollisista syistä muuttaa maasta ja josta uudessa isänmaassaan tuli maailmankuulu tiedemies ja tutkimusmatkailija.

Vanhin poika *Carl Robert*, synt. 1835, opiskeli yliopistossa ja otti vilkkaasti osaa ylioppilaselämään, missä hän tuli tunnetuksi hyvänä näyttelijänä seuranäytelmissä ja sukkelana pilanäytelmäin kirjoittajana. Muuan tällainen, joka näytettiin eräissä juhlissa 1858 Ylioppilastalon rakennusrahaston hyväksi ja joka sisälsi hieman pilailua ajankohtaisista valtiollisista asioista, tuotti hänelle puolen vuoden relegation yliopistossa. Hän meni 1862 naimisiin vuorineuvos J. J. von

Julinin tyttären Hedvig Charlotta Helenan kanssa ja ryhtyi viljelemään sukutilaansa. Mutta kun kreivitär Helena jo 1881 kuoli, siirsi kreiv M. tilan sisarelleen Vilhelminalle, ja lähti pitkäaikaisille ulkomaanmatkoille, joilta hän palasi kotimaahan vasta 1887. Hän ryhtyi nyt liikemieheksi ottaen osaa erinäisiin teollisuusyrityksiin ja perustaen oman liikkeen, josta hänen tarmokkaalla ja taitavalla johdollaan kasvoi Oy. Systemaninimellä tunnettu suuri konttoritarvikeliike, ensimmäinen alallaan Suomessa, ja jota hän virkeästi hoiti kuolemaansa asti 1914.

Louhisaassa kasvoi sinä aikana, jolloin kreivi Carl Robert kreivittärineen siellä isännöi, suuri perhe, johon kuului kolme tyttärtä: Sophie, Eva ja Anna, sekä neljä salskeata poikaa, Carl, Gustaf, Johan ja August.

Nuorin tytär kuoli lapsena, häntä lähinnä vanhin, Eva, meni naimisiin Suomessakin kauan eläneen ja vaikuttaneen taitelijan, kreivi Louis Sparren kanssa, ja vanhin on Suomen sairaanhoitajataarkoulutuksen uudistaja ja kansainvälisesti tunnettu merkkihenkilö sairaanhoidon ja lastenhuollon alalla, Helsingin kirurgisen sairaalan ylihoitajatar vapaaherratar *Sophie Mannerheim*, joka kuoli v. 1928. Hän oli alallaan suuri johtajapersoonallisuus, täysin verrattavissa sukunsa keskuudessa esiintyneisiin useihin miehiin merkkihenkilöihin.

Pojista vanhin, *Carl Erik Johan*, oli lakimies ammatiltaan ja toimi Pohjoismaiden osakepankin Helsingin konttorin johtajana, kun hänet 1903, innokkaana vastarinnan miehenä, karkoitettiin maasta ja hänen oli pakko etsiä toimeentulonsa Ruotsissa, missä hän kuoli 1915. Hän oli naimisissa tunnetun laulajattaren Aina Ehrnroothin kanssa. Molemmat toimivat Ruotsista käsin suomalaisen vastarintaliikkeen hyväksi. Heidän poikansa, *Carl Erik*, synt. 1898, otti osaa Suomen vapaussotaan, ylennettiin urhoollisuudesta vänrikiksi ja myöhemmin luutnantiksi. Sodan jälkeen hän muutti Suomeen, missä hän viljelee omistamaansa Niemenkylän kartanoa Vihdissä. Talvisen puolustus-

sotamme aikana hän oli taas aktiivisessa palveluksessa ja ylennettiin ratsumestariksi. Kreivi Carl Erik Mannerheim on naimisissa Ingeborg Johanna Hjortin kanssa ja on kreivilliselle pariskunnalle syntynyt kaikkiaan kolme lasta, kaksi poikaa ja tytär.

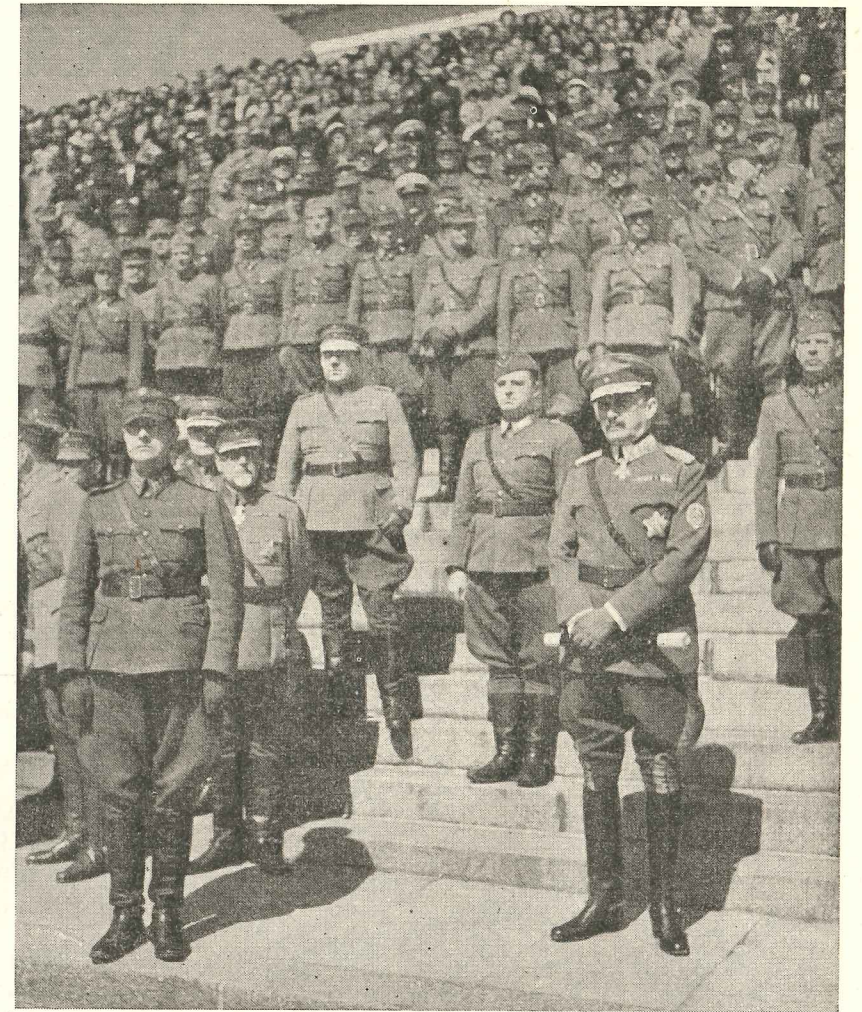
Toinen kreivi Carl Robert Mannerheimin pojista, *Carl Gustaf Emil*, joka käyttää etunimeä Gustaf tai Kustaa, syntynyt kesäkuun 4. p. 1867, on vapaussotamme sotilaallinen johtaja, itsenäisen Suomen ensimmäinen sotamarsalkka, vapaaherra Mannerheim, jonka 75-vuotispäivää nyt vietämme ja jonka elämänvaiheita ja elämäntyötä lehtemme tässä numerossa eri puolilta kuvaillaan.

Kolmas pojista *Carl Fridolf Johan* suoritti Mustialan opistossa agronomitutkinnon, hoiti useita vuosia Jokioisten suurtilaa, mutta muutti, välillisesti hänkin sortotoimien aiheuttamista syistä, Ruotsiin, missä hän viljeli omistamaansa Grensholmin tilaa Östergötlandissa ja kuoli 1934. Hän oli naimisissa Sofia Palaemona Treschowin kanssa, ja tästä avioliitosta syntyneet lapset edustavat nykyisin ainoina Mannerheim-sukua Ruotsissa.

Nuorin pojista *Carl August Ludvig* opiskeli insinööriksi Ruotsissa, toimi jonkun aikaa Suomessakin, mutta muutti samoihin aikoihin kuin kaksi veljeänsä ulkomaille, Etelä-Afrikkaan, missä hän johti suurta sähköliikettä Johannesburgin kaupungissa. Hän kuoli 1910 lapsettomana.

*

Suomalainen Mannerheim-suku, joka vielä viime vuosisadan vaihteessa elinvoimaisena ja suhteellisen lukuisana eli Suomessa — vanha kreivi Carl Robert kreivittärineen ja nuorempine tyttärineen (hän oli 1883 mennyt uusiin naimisiin historiassamme tunnetun vapaaherran J. M. Nordenstamin tyttären, Sofian, kanssa ja oli hänellä tästä avioliitosta tytär Sofia Margareta) sekä hänen lapsensa kreivi Carl perheineen ja vapaaherratar Sofia sekä vapaaherra August Helsingissä, vapaaherra Johan Jokioisissa, kreivitär Eva Sparre Porvoossa ja

Suvun kuuluisin jäsen, sotamarsalkka C. G. Mannerheim.

vapaaherra Gustaf, hänkin verraten lähellä muita, Pietarissa — ja jonka sukutila, Louhisaari, yhä vielä oli suvun hallussa, niin että koko sisarusparvi saattoi kokoontua kuin kotiinsa tätinsä Mimmi (Vilhelmina) Mannerheimin luo, joutui sortovuosina täydellisesti hajalle. Vanhin veli karkoitettiin maasta, kaksi muuta veljeä katsoi niinikään olevansa pakoitettuja lähtemään maasta, kreivitär Sparren tie vei hänen miehensä kotimaahan, ja se maa, missä vapaaherra Gustafilla oli toimialansa, loittoni sekin sortovuosina tavallaan entistä paljon kauemmas Suomesta. Kun vielä sukutilakin v. 1903 oli myyty, näytti siltä kuin historiassamme niin mainehikas Mannerheimin suku,

jota maailmansodan aikana vain vapaaherratar Sophie nuorimpine siskoineen yksin kotimaassa edusti, tulisi tähän päättämään tehtävänsä Suomessa.

Kohtalo toi meille kuitenkin taikaisin, ja tavalla, josta on piirtynyt kunniakkain lehti historiaamme, yhden veljeksistä — sen jonka elämäntyötä nyt hänen juhlapäivänään kunnioittaen muistelemme — ja kun vanhimman veljen poikakin on palannut kotimaahan ja asettunut tänne ensimmäisen ja monen muun esi-isänsä ammattia, maanviljelystä harjoittamaan ja on perustanut kukoistavan perheen, näyttää suvun tulevaisuus Suomessa inhimillisesti katsoen olevan taattu.

AKU KOURA

Niin ain' on ollut asioitten laita,
ett' ihmiselle itse kullekin
ja perinjuurin parkitullekin
on onni joskus ylenmäärin saita.
Se saattaa kääntää hälle selkäpuolen;
mies heittää arpaa: elän vaiko kuolen?

Kun Kouran Aku etulinjaa kohti
vei viestiänsä hiukan viheltäin,
hän kotipuolen asioita pohti
ja paiski huolta vailla eteenpäin.
Hän mietti juuri: 'Kunpa saisin loman,
niin kertomuksen tuiki mahdolltoman
ma Annaliisan kuullen kertoisin.
Sais nähdä silloin, eikö vihdoinkin
tuo miehen merkitystä ymmärtäisi
ja pilkkasanan verran velkaan jäisi!'

Niin tietään paiskeli hän aamutuimaan,
ei tiennyt, että työhön ylen huimaan
ei vienyt miestä mielikuvitus,
vaan onni itse ohjin oikullisin.
Siit' oli poissa leikki, huvitus.

Jo taittui hältä jänkätäival pisin,
jo savun tuoksu tuntui sieraimiin,
kun kuusikossa hämyyn kierrettyssä
mies kykki ryysyissäänsä — selvä ryssä!
Ja silmä silmää vasten seisottiin.

Nyt tai ei koskaan! — Kiinni rinnuksiin
löi Aku äkkiarvaamatta kintaan
ja huusi: — Karvarille sopuhintaan
myyn selkänahkas, ettäs tiedät sen!
Mut palan tyhjän kurkustaan hän nieli,
kun takaa kuului selvä suomen kieli:
— Ei temppu lie niin yksinkertainen!
Ja kesken kaiken roikaletta kaksi
löi Akun hetkisessä matalaksi
ja hältä puukon vei ja kiväärin.

Niin alkoi matkanteko tukalin.
Niit' oli kaikkiansa viisi miestä.
Jo Akun selkä kostui tuskanhiestä,
ja kylmä rinki tuntui jossakin.
Ja hetken mentyä hän huomasi vasta,
mik' esti iivanoita ampumasta:

-taistelulähetti

ei olleet varmat paikat heillääkään.
Ja Aku huusi, huusi hädissään
ja sortajansa piirustukset sotki.
Hän sylki, pullikoitsi, karjui, potki,
sai pari ryssistä jo pötkölleen
ja käsin kävi kiinni kolmanteen.

Mut silloin puuttui leikkiin politrukki,
mies suomalainen, simppu miehekseen.
Hän Akun suuhun sammalia tukki,
löi naganilla niskataipeeseen.
Mut Aku jatkoi yhä samaa rataa.
Sai potkut sattua, sai iskut sataa,
ei enää aikunut hän hellittää.
Kun kovan leivän terästämän hampaan
hän iski kiinni kohtaan useampaan,
jo katkes politrukin nenänpää,
ja herra piti hurjaa elämää.

Niin jatkui tuoksina ja tiimellys,
ja vanjajoukon valtas väsymys.
Mut Aku — päästyänsä veren makuun —
jo päätti ottaa hengestänsä takuun,
ja ylläköllä käsikranaatin
hän koppas vyöltä ryssän korpraalin.
— Jos ette oitis suostu sovinnolla,
on teidän perinpohjin paha olla!
hän huusi äänin huikein, kantavin.

Se tepsä. Nousi kättä kymmenen.
Mut melske leikin tuiki totisen
jo oli kuultu asemissa asti.
Miesjoukko apuun riensi rivakašti,
ja kauan, ylenmäärin ihmeissään
se pöllisteli ryssää nenäpuolta.
Mut Aku, hän ei ollut milläänkään.
Hän vihelteli jälleen vailla huolta
ja hihaan pyyhiskeli hikeään.

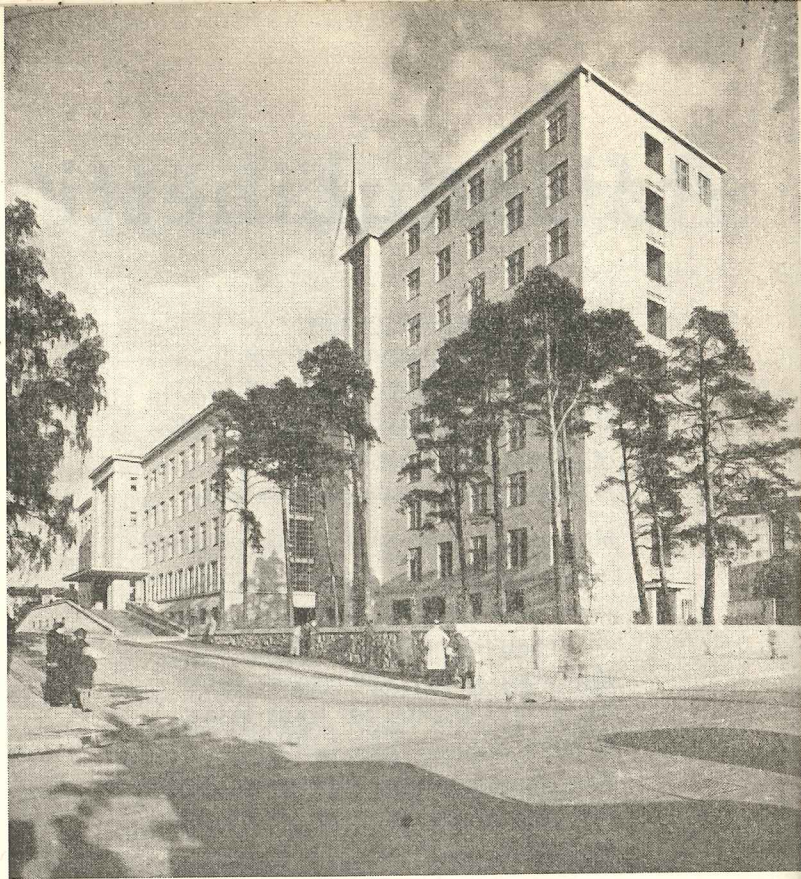
Niin vieri viikko. Lomalippu tuli,
ja Aku muille käänsi kantapäät.
Hän kotikylään matkusti ja kosi.
Ja mikäli on miehen sana tosi
— hän joskus laskee omiansa, näät —
niin myöskin Annaliisan sydän sulii,
ja vapunpäivänä ol holjat häät.

Heikki Asunta.

Suomen Punaisen Ristin OSUUS viime sotiemme lääkintähuoltoon

Asemiehelle kirj. lääk.eversti
S. A. BROFELDT.

Suomen Punaisen Ristin komea sairaala.

Venäjän vallan aikana ei Suomella ollut oikeutta perustaa omaa kansallista Punaisen Ristin yhdistystä. Voitiin vain perustaa »Yhdistys haavoittuneiden ja sairastuneiden hoitoa varten.» Tämäkin yhdistys toimi ajoittain tarmokkaastikin ja lähetti jo v. 1877 ambulanssin Venäjän-Turkin sotaan ja kaksikymmentä vuotta myöhemmin pienemmän ambulanssin Turkin ja Kreikan väliseen sotaan. Venäjän-Japanin sodassa oli yhdistyksellä jo kaukaisessa idässä verraten suuri kenttäsairaala. Myös viime maailmansodassa oli sen hyvin varustetulla sairaalalla mahdollisuus näyttää maamme sairanhoidon korkeata tasoa.

Vapaussodassa ei yhdistyksellä ollut suuriakaan mahdollisuuksia päästä toimintaan, eikä sillä myöskään ollut mainittavampia lääkinävarastoja käytettävänä.

Hyvin käsittäen ne heikkoudet, jotka yhdistyksen toiminnan lamauttivat vapaussodassa, ryhtyi kenraali *Mannerheim*, tultuaan v. 1921 uudesti muodostetun yhdistyksen puheenjohtajaksi, tarmokkaasti valmistamaan yhdistyksen joka oli saanut Suomen Punaisen Ristin nimen, toimintaa sodan varalle.

Suomessakin näytti monesta varmaankin siltä kuin olisi maailmansodan jälkeinen rauha jäänyt ikuisiksi, kuten oli rauhanteossa suurin sanoin kehuttukin.

Tähän luuloon ei kokenut ja maailmaa laajalta nähnyt sotamarsalkkamme milloinkaan tuodittautunut. Yhä uudelleen hän teroitti kansalaistemme mieliin maamme aseman epävakaisuutta ja uuden sodan lähestymistä. Jo vuosia ennen nykyisen maailmansodan puhkeamista teki hän kaikkensa maan puolustusvalmiutta kohottaakseen, mutta sai kuitenkin vaan osittain ymmärtämystä tälle maamme eniten tärkeälle kysymykselle.

Suomen Punaisen Ristin toiminta järjestetään lujalle pohjalle.

Samoin täytyi myös Suomen Punaisen Ristin, Mannerheimin käsityksen mukaan, omalta kohdaltaan tehdä kaikkensa tämän valmiuden saavuttamiseksi. Yhdistykseltä puuttui kuitenkin edellytykset tähän, sillä sen varat olivat vähäiset eikä yhdistyksellä ollut mitään omaa toimintakeskusta. Mannerheim sai kansalaiskeräyksellä nopeasti kokoon useita miljoonia markkoja. Yhdistys sai myös lahjoituksia ja mm. oikeuden myydä omia postimerkkejä sekä osuuden raha-automaattien tuloihin. Myös piti yhdistys arpajaisia ja myyjäisiä. Täten onnistui Mannerheim luomaan tyydyttävän taloudellisen pohjan yhdistyksen tulevalle toiminnalle.

Oma sairaala ja kenttäsairaalat.

Helsingin kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen perustalla sai S.P.R. mahdollisuuden ryhtyä toteuttamaan suurta päämaaliaan, rakentamaan omaa sairaalaansa. Se valmistui ja otettiin käyttöön v. 1932.

Näillä toimenpiteillä oli luonnollisesti tärkeä merkitys myös yhdistyksen valmistuessa sodanaikaiseen toimintaan.

Muutamia vuosia ennen sairaalan perustamista oli jo ryhdytty hankkimaan varusteita useita 150 paikkaa käsittäviä kenttäsairaloita varten. Näinä vuosina valmisti toimikunta, jossa työskenteli 2 edustajaa S.P.R:stä, kenttäsairaaloiden varustusluettelot ja tarvikkeiden tyypit. Näiden pohjalla S.P.R. saattoi ennen talvisotaa täyteen käyttökuntoon 10 ambulanssia, jotka käsittivät 1500 potilaspaikkaa. Nämä varusteet kerättiin ja varastoitui S.P.R:n uuteen sairaalaan sen kenttäsairaalavarastoon.

Suomen Marsalkka Mannerheim luovuttaa opaskoiran sotasokealle.

Valmiiksi pakattuja kenttäsairaloita autokuljetusta odottamassa syksyllä 1939.

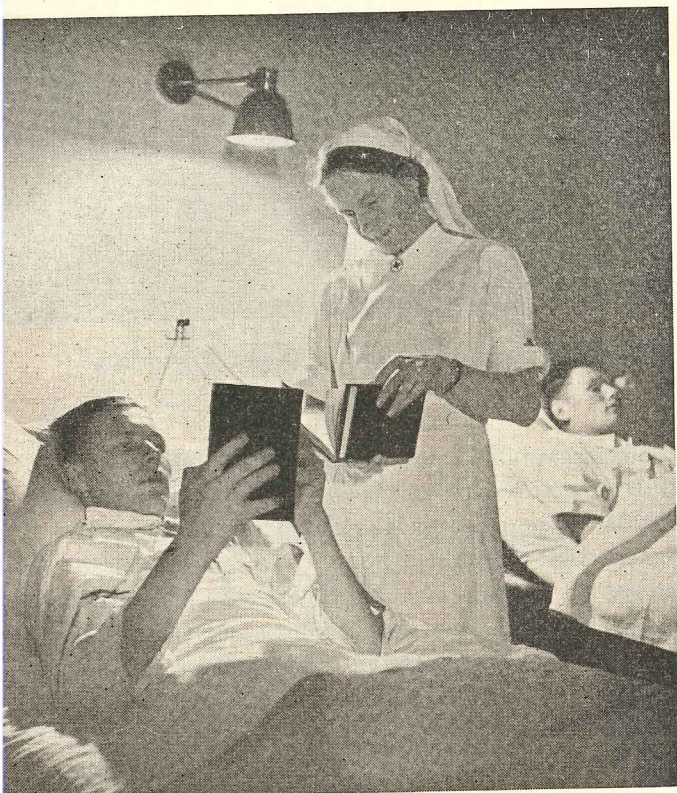
Sodanaikaistakin toimintaa silmälläpitäen oli S.P.R:n sairaalaan pääasialliseksi toiminta-alaksi määrätty kirurgiset taudit ja lähinnä tapaturmaisesti loukkaantuneiden kirurginen hoito. Täten kyettiin sairaalassa jo rauhan aikana kehittämään haavoittuneiden ja loukkaantuneiden hoidossa sopivat menetelmät. Samalla koulutettiin tähän hoitoon erikoistunut henkilökunta. Osoituksena siitä, kuinka laajan kokemuksen tilapäisvammojen hoidossa sairaala täten hankki, mainittakoon että sairaalan tähänastisena toiminta-aikana on siellä hoidettu n. 125.000 päivystystapausta, joista on 12.000 hoidettuja luunmurtumia ja n. 70.000 tilapäishaavaa. Aineisto on siis suurempi kuin talvisodan haavoittuneiden kokonaismäärä.

Jo rauhanaikana Mannerheim oli perustanut S.P.R:n toimikunnan, joka järjesti maan sairaanhoitajatarhunnan toiminnan sodan varalta. Tämä S.P.R:n sairaanhoitajatarhervi käsitti ennen sotaa n. 5.500 hoitajatarta, joiden sodan sattuessa tuli asettua puolustuslaitoksen käytettäväksi.

Suomen Punainen Risti ei kuitenkaan suunnitellut itsenäisten lääkinämuodostelmien lähettämistä rintamalle, sillä niiden toiminta irrallisena joukko-osastoista katsottiin vaikeaksi.

Ennen talvisodan alkua siirrettiin kaikki S.P.R:n kenttäsairaalat joukkojen mukana rintamalle. Siellä ne muodostivat tärkeän osan kenttäsairaalareunkaastamme. Henkilökuntana oli niissä runsaasti S.P.R:n sairaalassa oppia käyneitä nuoria kirurgeja ja lääkäreitä.

Osa Suomen Punaisen Ristin sairaalaakin siirrettiin ennen talvisodan alkua välillä eräaseen maaseutu-kaupunkiin, mutta sodanvaaran näyttäessä vähenevän ja työmahdollisuuksien pääkaupungissa suurenevan siirrettiin sen toiminta talvisodaksi takaisin Helsinkiin ja sen ympäristöön perustettuihin osas-

toihin. Eri osastojen yhteinen paikkaluku nousi talvisodassa yli 1.200:n.

Sodan jälkeen nämä osastot täyttivät suurimman osan haavoittuneiden erikoispaikkatarpeesta maassamme. Niinpä sairaalassa hoidettiin kaikki aivo- ja hermovammaiset, siellä oli osasto vaikeita luunmurtumia varten ja leukakirurgisia tapauksia varten. Sotien välillä jatkui tämä toiminta heikentymättömänä.

Sotainvalidiiden huolto.

Talvisodan jälkeen muodostettiin S.P.R:n sotasairaalan yhteyteen myös keskus S.P.R:n sotainvalidihuoltoa varten. Tämän Helsingin keskuksen avuksi kehitettiin invalidihuollon maaseutuverkosto. Lotta-Svärd-yhdistyksen paikallisosastojen ns. yhdyslotat suorittivat kenttätöitä, ottaen selvää alueellaan olevien sotainvalidiiden oloista ja tarpeista sekä pitäen heistä omaa kortistoa ja välittäen tietoja Helsingin keskuksen.

Vähitellen osoittautui tarpeelliseksi perustaa myös maaseutukaupunkeihin ns. sotainvalidihuollon maaseutukeskuksia. Niitä on tällä kertaa 13 ja toimii niissä paitsi yhdyslotta, erikoiset ammattihoitajat, joiden tehtävänä on koettaa, paikallisia mahdollisuuksia hyväkseen käyttäen, sijoittaa invalideja työ-

hön tai hankkia heille opetusta tai harjaannusta uuteen ammattiin. Näissä maaseutukeskuksissa oli sitäpaitsi useimmiten tukena toipilas- tai kurssikodit, joihin sairaalan ulkopuolella asuvat sotainvaliidit voivat hoidossaan turvautua. Useimmassa maaseutukeskuksessa oli oma lääkärinsä, tavallisimmin kirurgi.

Jo ennen tätä sotaa saatiin tämä huoltoverkosto laajennetuksi siten, että Sotainvalidiiden Veljesliitto yhtyi siihen asiamiehineen. Nykyisen sodan kynnyksellä muodosti S.P.R. ja Veljesliitto yhteisen sotainvalidihuoltokeskuksen, joka oli yhteistyössä puolustuslaitoksen lääkintöosaston kanssa.

Suomen Punainen Risti nykyisessä sodassa.

Nykyisessä sodassamme on S.P.R:lla ollut vielä suurempi osuus lääkintähuoltoon kuin talvisodassa. Jo talvisodan kestäessä, mutta varsinkin sen jälkeisinä kuukausina oli S.P.R:lla onni saada ulkomailta, pääasiassa Ameriikasta erittäin suuret määrät erilaisia sairaalatarvikkeita. Näiden varastojen turvin S.P.R. kykeni nopeasti uudestaan varustamaan ja laajentamaan 200-paikkaisiksi kaikki aikaisemmat, talvisodassa pahasti kuluneet ja vähentyneet kenttä-sairaalsat ja perustamaan vielä 6 uutta kenttäsairaalaa varalle. Koska S.P.R:n taholla sitäpaitsi olttiin varmoja siitä, että maan sairaalatarvikkeet eivät

Ensiavun anto haavoittuneille Haav.Sjp:ssa.

Lääkäri antaa hoitoa vaikeasti haavoittuneelle JSp:ssa.

tulisi sodassa riittämään, varustettiin edelleen neljänä ryhmänä 250 paikan sairaalatarvikkeet. Kaikki nämä joutuivat jo sodan alkuvaiheessa vuorostaan sotatoimialueelle ja täyttivät siellä erittäin tärkeän tarpeen. Myös muita sairaalatarvikkeita S.P.R. luovutti suurissa määrin lääkintähuollon tarpeisiin. Jo talvisodan aikana S.P.R. oli luovuttanut armeijalle satakunnan ambulanssiautoja ja käynnissä olevan sodan aikana on niitä edelleen luovutettu.

Suomen Punaisen Ristin sairaala on talvisodasta saakka keskeyttämättä jatkanut laajennettua toimintaansa haavoittuneiden ja sotainvalidiiden hoidossa. Siten sairaala on edelleenkin keskuksena aivo- ja hermovammaisten, leukamurtumien, vaikeiden ampumamurtumien ja amputoitujen hoidossa. Sairaalassa on fysikaalinen hoito voimistelu- ja urheilu kehitetty sotavammojen vaatimuksien mukaiseksi. Erikoisen tärkeänä on tässä sairaalassa pidetty askartelu- ja työhoitoa haavoittuneiden mielen, elämänuskon ja työilon ylläpitäjänä. Niinpä on saatu kehittämään monet omat as-

kartelumallit ja työmuodot. Kaikessa tässä toiminnassa on S.P.R:n sairaala ollut johtavana elimenä, josta aatteet on levitetty muihin sotasairaaloihin. Vähitellen on siten muuallakin opittu käsittämään,

Haavoittunutta kuljetetaan etulinjoilta pois ahkiassa.

Haavoittunutta siirretään JSp:aan.

että haavoittuneiden hoidossa ei ole tärkeä ainoastaan lääkärihoito, vaan myös elämänuskon ylläpitäminen. Vieläpä viimenmainitulla on merkityksensä haavojen paranemisessakin.

Sairaanhoitajattarien koulutus.

S.P.R:n sairaanhoitajatar-reservi oli jo ennen nykyistä sotaa kohonnut n. 8.000 hoitajattareksi ja taas katsottiin sen riittävän sodan tarpeita varten. Tämä sitä suuremmalla syyllä, kun Lotta-Svärd-yhdistys oli vuosien kuluessa ja etupäässä talvisodassa saanut koulutetuksi useita tuhansia enemmän tai vähemmän sairaanhoitotyöhön tottuneita lääkintälottia. Talvisodan kokemukset olivat toiselta puolen osoittaneet, että on olemassa suuri ero laskettujen ja todella työhön osaaottavien välillä. Senkin vuoksi katsoi S.P.R., joka jo koko sairaalansa olemassa oloajalla oli kouluttanut sairaanhoitoapuhenkilökuntaa ja talvisodan kynnyksellä ja sen aikana antoi useille tuhansille ensiapukurssejansa, että maan lääkintähuolto kipeästi kaipasi kaikki ne apuvoimat, jotka joko aikaisemmin olivat koulutusta saaneet tai jotka asetuiivat käytettäväksi. Näin syntyi S.P.R:n apusisarjärjestö. Siihen kuuluu tavallaan kaksi osastoa. Toinen osasto, joka käsittää sairaala-apisaret, kouluttaa voimia sekä rintaman että kotiseudun lääkintämuodostelmia varten; toisen osaston tarkoitus on kehittää erikoinen kotiapusisarkunta, joka rauhan aikana levittäytyy yli maan ja avustaa lähinnä terveyssaria maaseudun terveydenhuollossa. Näillä molemmilla apusisarryhmillä on vielä oleva maam-

me lääkintä- ja terveydenhoidossa suuri merkityksensä.

Edellisessä olemme nähneet, kuinka määrätietoisesti ja tuloksellisesti S.P.R. on toiminut siitä alkaen, kun sotamarsalkka Mannerheim asettui yhdistyksen johtoon. Hän laati heti alussa yhdistykselle selvän määrätietoisien ohjelman. Hänen arvovaltansa turvin toiminta kehittyi yhä laajemmaksi. Vaikeudet ovat olleet sekä alussa että vielä viime vuosinakin erittäin suuret, toisinaan ylivoimaisilta näyttävät, mutta itsepintaisesti ja tarmokkaasti Mannerheim saattoi kaiken päätökseen ja tulokseen.

Niin saatiin sairaala pystytetyksi ja sen avulla henkilökunnat koulutetuiksi ja menetelmät selvitettyiksi sodanaikaisessa lääkintähuollossa. Niin tulivat suuria summia, kymmenkunta miljoonaa, nielivät kenttäsaaralavarastot ohjelmanmukaisesti valmiiksi jo ennenkuin sodan onnettomuudet maamme yllättivät. Sairaanhoitajatarreservit olivat myös kootuna, uutta apuhenkilökuntaa saatiin koulutetuksi ja koulutetaan edelleen. Sotainvaliidien jälki- ja erikoishoidolle luotiin S.P.R:n sairaalassa hyvät mahdollisuudet ja sotainvaliidihuolto järjestettiin sen toimesta uudelle, ajanvaatimukset täyttävälle kannalle.

Kunnia ja kiitos tästä lankeaa yksinomaan sotamarsalkka Mannerheimille, joka ei hetkeksikään ole hellittänyt otettaan näidenkin suunnitelmien toteuttamiseksi ja joka vielä tänäkin päivänä, muun valtaavan työtaakan painamana, kuitenkin valppaasti seuraa ja johtaa Suomen Punaisen Ristin toimintaa ja erikoisesti siltä osaltaan, josta edellisessä on ollut selostus.

KASVOT PÄIN ITÄÄ

Venäjän, vuosituhantisen perivihollisemme, pyrkimyksenä on jo Pietari I:n ajoista lähtien ollut saada Suomi ja koko Skandinavia haltuunsa ja siten avata Aasian slaavilaislaumoille tie Atlantin rantaan. Tämä länteen, valtamerien äärelle pyrkivä slaavilainen expansio-unelma on jo yli kaksisataa vuotta kytenyt venäläisessä alitajunnassa ja aina suotuisien suurpoliittisten konjunktuurien vallitessa se on leimahtanut ilmi liekkeihin hyökkäyssotina länteen. Me suomalaiset olemme aina, maamme sotilaspoliittisesta asemasta johtuen, joutuneet vastaanottamaan ja torjumaan nämä venäläisten hyökkäysaallot toisen toisensa jälkeen ja siten raskain uhrein säilyttäneet sekä Suomen että samalla myös muut pohjolan maat vapaina ja itsenäisinä.

Syksyllä 1939 oli suurpoliittinen tilanne venäläisille jälleen otollinen ja tsaari-Venäjän perinteitä seuraten bolshevistinen-Venäjä aikoi panna täytäntöön Pietari I:n testamentin määräykset. Me jouduimme talvisodassa 1939—40 torjumaan idän slaavilaislaumat ja yksin koko pohjolan puolesta me taistelimme ankarat torjuntataistelumme. Moskovan rauha oli meille kova, mutta maan itsenäisyys ja vapaus säilyi ja slaavien yritykset päästä Skandinavian yli Atlantin rantaan oli vielä kerran torjuttu.

Jo Suomen mustana päivänä 13. 3. -40, me kaikki tiesimme, että Moskovassa oli tehty vain välirauha. Me tiesimme, että vaikka vihollisemme oli ensi yrityksessään epäonnistunut, se tulisi pian uudistamaan hyökkäysyrityksensä. Me emme silloin tienneet milloin se tulisi tapahtumaan, mutta sen me kaikki, joka ainoa suomalainen, tiesimme, että se tapahtuisi pian. Jo kesällä ja syksyllä 1940 kerääntyivät sodan myrskypilvet idän taivaalla, mutta vasta kesäkuussa 1941 rajuilma alkoi.

Saksan—Venäjän sodan 22. 6. 1941 alkaessa olivat ryssien joukkojen keskitykset rajoillamme ja sen yhä uudistuvat uhkavaatimukset pakoittaneet maamme nostamaan kenttäarmeijan jälleen aseisiin ja jo juhannuksena tuhosivat ryssän turmanlinnut jälleen suomalaisia kaupunkia ja kyliä ja surmasivat niiden asukkaita. Sota oli jälleen syttynyt.

Vihollinen oli valmistautunut suurhyökkäykseen länttä vastaan. Sen armeijoiden ryhmitys, sen rakentamat lukuisat uudet, länteen suuntautuvat strategiset rauta- ja maantiet ja sen Karjalaan, aivan rajamme taakse, rakentamat lukemattomat lentokentät, jotka mahdollistivat tuhansien ja taas tuhansien pommitus- ja hävittäjäkoneiden toiminnan länteen, kaikki nämä tekijät osoittavat sen.

Yleinen tilanne oli meille sodan syttymishetkellä edullisempi kuin ehkä koskaan ennen taistellesamme itää vastaan. Vihollinen ei kyennyt tällä kertaa keskittämään meitä vastaan satakertaista ylivoimaansa, vaan me saimme otella meitä lukumääräisesti vain muutamia kertoja voimakkaamman vihollisen kanssa. Tehtävämme oli nyt, koska kerran kimppuumme käynyt vihollinen sotaa tahtoi, tuhota rajoillemme keskitetyt vihollisvoimat, ottaa takaisin mustana keväänä meiltä ryöstetty Karjala ja vihdoin, tilaisuuden sen salliessa, työntää rajamme itään, Suomen heimojen ikimuistoisista ajoista alkaen asumaan Karjalaan, järvikapeikkoihin Laatokan ja Vienanmeren välille. Me tahdoimme kerrankin saada rajat, joita voisimme puolustaa ja me tahdoimme siirtää rajamme Suomen heimojen asuma-alueen itäreunaan.

Pian on taas juhannus ovella ja tämän kertaisen taistelumme itää vastaan on jo silloin kestänyt kokonaisen vuoden. Tämän vuoden aikana on paljon merkittävää tapahtunut. Kun vihollisen turmanlinnut juhannuksena 1941 hyökkäsivät yllättäen maahamme ja siten aloittivat hyökkäyssodan, ei varmaan kukaan uskonut, että sotaa jatkuisi vielä seuraavanakin juhannuksena eikä monikaan olisi silloin voinut kuvitella todeksi sitä, että suomalaiset joukot vuotta myöhemmin seisosivat vartiassa idässä suomalaisen asutuksen itärajalla, Syvärillä ja Äänisjärven rannoilla.

Se on nyt kuitenkin tapahtunut ja se tapahtui yllättävän nopeasti ja syyskesällä me saamme viettää toista vuosipäivää: olemme silloin olleet Syvärillä ja Äänisjärvellä, suomalaisen asutuksen itärajalla kokonaisen vuoden.

Me kestäimme sodan ankaran paineen lujina voitolliseen loppuun saakka.

H.

INTIA EROAA ENGLANNIN IMPERIUMISTA?

Jos brittiläisen imperialismiin suuri runoilija, autuaasti nukkunut Rudyard Kipling nyt heräisi katselemaan maailman menoa, niin hän pudistelisi päätään ja virkkaisi Lontoon herroille: »Mitäs minä aikoinaan sanoinkaan. East is east and west is west and never will they meet! Itä on itä ja länsi on länsi eivätkä ne koskaan kohtaa toisiaan — nimittäin veljellisessä sovussa ja yhteisymmärryksessä. Siis hallitkaa herroina imperialisteina niin kauan kuin voitte tai kukistukaa taistellen, koska kaikki välimuodot ovat pahasta. Ennen kaikkea ne ovat turhia eikä sovitteluin hallita imperiumia!»

Tuo katsantokanta on istunut melko lujasti brittiläisen valtiotaidon määräävien miesten aivokopissa, pitipä se sitten paikkansa tai ei. Englanti on itse pieni maa ja Intia on suuri, mutta hajanainen. Old England edustaa ainoastaan 7—8 % imperiumin asukasluvusta ja vajaan 1 % pinta-alasta, mutta on rakentanut kumminkin voiman ja viekkauden, oston ja suostuttelun keinoin laajimman valtakunnan, minkä maailma on koskaan nähnyt. Ja Intia on tämän valtakunnan kallein helmi — »helmi Britannian kruunussa» niinkuin englantilaiset itse sanovat, mutta tosiasiallisesti se on paljon enemmän. Tuo Etelä-Aasian suuri niemimaa, jonka omistus lisäkkeineen on antanut Englannin kuninkaalle Intian keisarin arvonimen, satoja miljoonia suoranaisesti hallittuja erivärisiä alamaisia ja yli 600 vasalliruhtinasta, edustaa brittiläisen imperiumin ihmisvaroista suorastaan valtaosaa eikä sen osuus pinta-alastakaan ole vallan vähäinen, vaikka imperiumiin kuuluu sellaisia valtavan laajoja autiomaita kuin kaakkoisen ja läntisen valkoisen Australian takana olevat miljoonien neliökilometrien takamaat tai koko vähintään yhtä laaja Pohjois-Kanada, monet eteläisen Antarktis-mantereen liepeet ja Afrikan seudut ym.

Brittiläinen Intian keisarikunta, johon kuuluu myöskin Belutshistan ja josta Birma vasta maailmansodan jälkeen erotettiin itseshallinnolliseksi, vaikka siitä huolimatta aina kapinallisena pysyneeksi maaksi,

on nimittäin paremminkin kokonainen maanosa kuin maa sanan tavallisessa mielessä. Koko pitkän historiansa aikana tämä jättiläismaa, joka on yhtä laaja kuin koko Eurooppa Venäjän länsipuolella, ei koskaan ole ollut äärimmäisiä rajojaan myöten valtiollisesti yhtenäinen, ei edes suurmogulien aikana. Sen maantieteellinen asema mahtavien vuoristojen eristämänä muusta Aasiasta tekee siitä jo oikeastaan aivan erillisen, troopillisen ihmeitten maailman, jonne kaikkien lännen ja idän seikkailijoiden ja valloittajien mieli on palanut kautta vuosituhanten. Jos tahdot sanoa lyhyesti, mikä Intia on, ei siitä tulisi kerta kaikkiaan mitään, sillä sanat uupuvat kesken taipaaleen riittämättä mihinkään. Tuolla alueella, jonka luoteessa Soliman-vuoristo ja Hindukush, pohjoisessa Himalaja ja koillisessa Assamin sekä Birman rajavuoristot leikkaavat enemmän tai vähemmän täydellisesti erilleen Aasiasta jättäen vain sinne tänne maahantunkijoille sopivia, vaikka vaikeakulkuisia portteja, troopillinen elämä kuhisee moninaisempana kuin missään muualla.

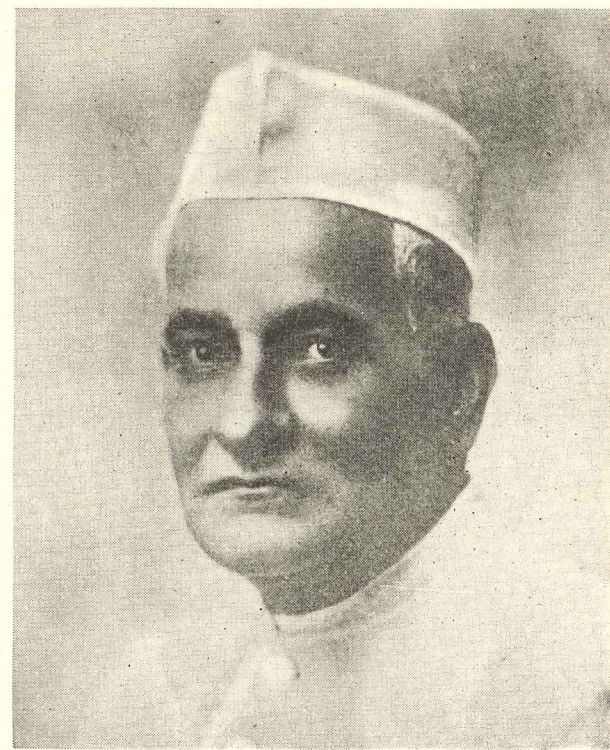
Toistasataa kieltä ja monia rotuja.

Ajateltakoon jo Intian luonnonsuhteita. Gangesin, Bramaputran, Induksen ja niiden lisäjokien muodostamilta valtavilta viljelystasangoilta joudutaan pohjoisessa ikuisen lumen peittämiin vuoristoihin ja taas etelässä todellisiin autiomaihin, jotka muistuttavat Saharaa (Tharr-erämaa) tai metsäisiin aarniovuoristoihin ja Dekkanin kuumille savanneille. Troopillisen eläimistön ja kasviston sekä sen mukana ilmaston ja viljelyksen vaihtelut ovat siten maan eri osissa tavattoman suuret ja tekevät sangen monipuolisen tuotannon mahdolliseksi. Ja nämä seikat ovat vaikuttaneet myöskin Intian rotukehitykseen ja historiaan. Luoteesta maahan tunkeutuneet arjalaiset valtasivat vähitellen suurimmaksi osaksi nuo pohjoiset suuret viljelystasangot, jotka nyt ovat osaksi maan ilman tiheimmin asuttuja seutuja, mutta valloittajat

eivät säilyneet sekoittumattomina. He tunkivat osaksi tieltään tummaihoiset dravida-kansat, joita Dekkanissa ja Etelä-Intiassa on säilynyt vielä melko puhtaina ainakin 60—70 miljoonaa, mutta osaksi taas dravidat sulautuivat arjalaisiin muodostaen erilaisia rotusekoituksia. Eikä sillä hyvä. Aikojen kuluessa on sitten Intiaan tullut useita muita valloittajia: skyyttejä, hunneja, koillisesta vuoristojen mongooliheimoja, vieläpä arabialaisia ja huomattava turkkilaisperäinenkin rotuaines. Nämäkin sekaantuvat arjalaisiin, dravidoihin ja muihin ja näin syntyi yhä uusia kasteja, vieläpä kansallisuksiakin. Ja jo ennen dravidoja oli maassa asunut sangen tummia, milteipä mustiakin kähärätukkaisia heimoja, joiden jälkeläisiä asuu niemimaalla ja joitten verta virtailee monen korkeampiinkin kasteihin kuuluvan intialaisen suonissa. Eipä ihme, että maassa lasketaan puhuttavan toistasataa eri kieltä, joista toiset saattavat olla hyvinkin laajalti levinneitä niinkuin esimerkiksi hindostani ja bengali, kun taasen jotakin alkuasukasheimon kieltä puhuu ehkä vain muutama tuhat alastonta pakanaa. Ja rotusekoitusta ovat viime vuosikatoina vielä lisäilleet eurooppalaiset valloittajat sekoittumalla erilaisiin itämaisiin aineksiin, vaikka täten syntynyt sekarotu, ns. euraasialaiset, onkin onnetonta, molempien emoiestensa halveksunaa ihmisjoukkoa, jolla ei ole oikein paikkaa taivaassa eikä maan päällä.

80 kastin ja suurten uskontojen maa.

Maan poliittisen historian, yhteiskunnallisen elämän sekä koko kehityksen kannalta vielä ratkaisevampi on ollut Intian uskonnollinen muotoutuminen. Intia on maapallon suurten uskontojen todellinen kehto, uskonnollisen ajattelun ja viisaustieteellisten, varsinkin moraalioppien kotimaa. Noilla uskonpoilla ja moraaliilosofisilla järjestelmillä on vieläkin suorastaan vallitseva vaikutus intialaisten elämään ja ne aiheuttavat väestön keskuudessa syvemmin vaikuttavia vastakohtia kuin konsanaan valtiopoliittiset, kansalliset tai kielelliset jakorajat. Ajateltakoon esimerkiksi hindujen ja muhamettilaisten sananparrellista verivihollisuutta, jota englantilaiset ovat saaneet aina olla hillitsemässä poliisin patukka ja usein paljon kovempikin ase kourassaan. Brahmanistinen hindulaisuus muodostaa maan väestön uskonnollisen pääaineksen, enemmistön, jonka uskonnollis-yhteiskunnallinen, alkuaan kansalliseen ja rotualkuperään

Intian nationalistisen kongressipuolueen johtaja
Jawaharlal Nehru.

perustuva luokitus jakaa 80 kastiin elikkä yhteiskuntaluokkaan, kun parempaakaan sanaa emme voi käyttää. Tuo luokitus ei ole käytännössä ainoastaan hindujen, vaan myöskin laajalti muhamettilaisten ja muidenkin uskontojen piirissä ja sillä on syvälinen merkitys vielä nytkin. Ajateltakoon vain niitä 60—70 miljoonaa kaikkein alimpien kastien jäsentä, »untouchables», joiden alkeellisimpien ihmisoikeuksien puolesta Gandhi on taistellut ankarasti. Eihän tuollaisen täydelleen epäpuhtaana pidetyn kastin jäsen saa edes antaa varjonsa langeta korkeakastisen bramiinin tielle, koska varjokin jo saastuttaa korkeamman kastin jäsenen. Ja mitä pitemmälle rotujen ja uskontojen sekä rotujen sekoitus on kehittynyt, sitä monimutkaisemmaksi kastisysteemikin on paisunut.

Kastisysteemin vaikutus eritoten yhteiskunnallisiin oloihin on tavaton, kun taasen uskontojen vastakohdat määräävät ensi sijassa maan valtiollisen muodon. Hinduja on sanokaamme ainakin 250 miljoonaa Intian lähes 390 miljoonasta asukkaasta ja muhamettilaissiin täytyy nykyisin laskea vähintäänkin 80 miljoonaa. Tämä muhamettilainen, ensi sijassa Induslaakson ja suurten keskimaakuntien aines on sitaipaitsi sotaisinta, fyysillisesti voimakkainta ja aktiivisinta, niin että jos Intia joutuisi aivan muusta maail-

masta riippumattomana järjestämään tavalla tai toisella sisäiset olonsa, niin muhamettilaiset ennen pitkää olisivat koko maan herroina niinkuin esimerkiksi suurmogulien aikana. Sitten on buddhalaisia kymmenkunta miljoonaa, koska brahmanismi syrjäytti jo varhain tämän Intiassa kotoperäisen ja kerran jo vallinneen uskonnon tai moraalioppisysteemin. Samoin on muutamia miljoonia dshainalaisia ja myöskin 5—6 miljoonaa kristittyä, jotka jakautuvat ainakin 40 eri kirkko- ja lahkokuntaan. Kun tähän lisätään vielä uskonnollisen sekasorron ja kulttuuriasteitten moninaisuuskuvan täydentämiseksi kaikkien suurten uskontojen ulkopuolella pysyneet, osaksi sangen alkukantaiset metsäläisheimot ym., niin saa käsityksen siitä, mitä Intia on noissa suhteissa.

Yli 600 ruhtinaskuntaa.

Yhtä merkillinen on Intian keisarikunnan sisäinen, valtiopoliittinen rakenne, sellaisena kuin miksi se on kehittynyt brittiläisessä herruudessa. Enemmän kuin 2/3 Intian väestöstä kuuluu suuriin maakuntiin, jotka aikaisemmin olivat suorastaan brittien hallinnon alaisia, mutta joilla nykyisin on rajoitettu itsehallintonsa maakuntapäivineen ja -hallituksineen. Englannin kruunua edustaa sitten varakuningas, jolla on vielä nytkin sangen laajat valtuudet, vaikka hän vallankäytössään onkin Lontoon hallituksen alainen. Brittien rakennuttamassa komeassa pääkaupungissa New Delhissä, joka sijaitsee aivan vanhan, historiallisen Delhin vierellä, varakuningas hallitsee neuvostoineen, joka on Intian hallitus, ja keskusparlamentteineen, jolla on ainoastaan neuvoa-antava merkitys.

Tämän parlamentin ylähuoneen tavallaan muodostaa ruhtinasten kokous tai kamari, jossa ovat edustettuina huomattavammat Intian ruhtinaat. Ruhtinaskuntia on näet kaikkiaan yli 600, toiset niistä vain meikäläisen pitäjän veroisia, jotkut taas oikeita valtakuntia ja sisäisesti niin itsenäisiä, että ruhtinaalla voi olla omia sotajoukkojakin. Hyderabadin nizam Etelä-Intiassa hallitsee yli 20 miljoonaa alamaista ja on tunnetusti maapallon ehkä rikkain mies suunnattomine kulta- ja jalokiviaarteineen sekä muine jättiläisomaisuuksineen. Useat muutkin Intian suurempien ruhtinaskuntien hallitsijat ovat kautta maailman tunnetut nabobeina, jättiläismaisten rikkauksien omistajina, jotka on aikojen kuluessa hankittu alamaisten hiellä ja verellä. Nämä suuret herrat ovat Britannian kruunun vasalleja ja varakuningasta edus-

taa heidän luonaan yksi tai useampi neuvonantaja, jolla tietenkin on tiukan paikan tullen ratkaiseva sananvalta. Hän kontrolloi ruhtinaan vallankäyttöä ja puuttuu Delhin sekä tarpeen tullen Lontoon suostumuksella tiukastikin asiaan. Onpa silloin tällöin erotettukin jokin poliittiselta kannaltaan epäluotettava tai liian despoottisen ja ahneen vallankäytön vuoksi tunnettu potentaatti.

»Hajoita ja hallitse.»

Eipä ole oikeastaan ihme, että englantilaiset ovat pystyneet Intian vähitellen valtaamaan ja sitä hallitsemaan. He ovat käyttäneet ikivanhaa divide et impera-, hajoita ja hallitse-periaatetta ja hoitaneet Intian kurissapidon sangen vähin voimin. Valkoisia brittiläisiä joukkoja siellä oli viime vuosina ennen sotaa vain noin 60.000 miestä ja lisäksi lähes kaksi sen vertaa alkuasukasjoukkoja, jotka olivat brittiläisen päällystön, osaksi alipäällystönkin komennossa. Lisäksi tulivat ruhtinasten omat joukot, yhteensä noin 30.000 miestä. Englantilaiset ovat mielellään käyttäneet muhamettilaisia hinduja vastaan, ruhtinarta molempia ensinmainittuja hallitakseen jne. Aina kunkin erikoisryhmän keskinäisten ristiriitojen ja pyrkimysten mukaan.

Intia pyrkii riippumattomuuteen.

Intia oli aikaisemminkin monessa suhteessa kapinallinen, sillä Englanti on osannut riistää maata monella tavoin, ottaa sieltä suunnattomia rikkauksia, mutta on antanut vastinetta aivan riittämättömästi. Englantilaiset ovat kyllä tehneet paljon Intian rautatie- ja maantieverkon hyväksi, rakentaneet sen erinomaiseen kuntoon, samoin perustaneet valtavia kastelulaitoksia ym. Mutta varsinkin eräissä suhteissa britit ovat aina osanneet pitää sangen itsekkäästi puolensa. Intialla on kylläkin melko runsaasti luonnonvaroja. Sen maataloustuotanto on monipuolinen ja antaa ylijäämiä eritoten puuvillan ja juuten alalla, samoin erittäin muitten troopillisten kasvien osalta. Maailmalla on kyllä hyvin vähän, mutta varsin runsaita kivihiilikerrostumia sekä rikkaita rautamalmin alueita. Muutakin metalleja esiintyy, niin että Intialla olisi ollut mahdollisuudet kehittyä brittiläisen pääoman tukiessa sangen kukoistavaksi ja monipuoliseksi teollisuusmaaksi.

Tätä Englanti ei ole kuitenkaan sallinut, vaan on taistellut sitä vastaan aina maailmansodan jälkeiseen

Intian naisetkin osallistuvat poliittiseen taisteluun brittejä vastaan: suuri mielenosoituskulkue Kalkutassa.

aikaan saakka säilyttääkseen omalle tuotannolleen Intian laajat markkinat. Intian puuvilla on suureksi osaksi viety muihin maihin, vaikka vähitellen brittien on täytynyt mukautua siihen, että varsinkin Bombayn yritteliäät parsit ovat perustaneet valtavia kehräämöjä ja kutomoja. Bombayn seuduille keskityi samalla ensi sijassa Intian rauta- ja terästeollisuus, joka nyt sodan aikana on ylittänyt 1 miljoonan tonnin vuosituotantorajan. Kun ottaa huomioon Intian jättiläismäiset suuruusmitat ja tuotantomahdollisuudet, on tuo tuotanto vielä nytkin siis varsin pientä, sillä eihän se saavuta kunnolla esimerkiksi Ruotsin tuotannon mittoja.

Englantilaisilla on joka tapauksessa ollut vuodesta 1939 lähtien erityisen kiire muuttaa Intia imperiumin itäisten osien keskusarsenaaliksi ja mobilisoida samalla maan valtavat ihmisvoimat sotilaallisiin sekä sotatuotannollisiin tarkoituksiin, siis taistelemaan ja tekemään työtä brittien maailmanvallan puolesta.

Tämä probleemi on ollut kuitenkin kaikkea muuta kuin helppo ratkaista ja on nyt muuttunut suorastaan toivottomaksi. Intiassa on jo useita vuosikymmeniä esiintynyt pyrkimystä riippumattomuuteen, irti brittien herruudesta, ja vuoden 1857 suuri sepoy-kapina oli jo pyyhkäisemässä britit pois Intiasta. Mutta vaarallisemmaksi kuin kaikki järjestymättömät kapinat maan eri kulmilla on briteille kumminkin käynyt Intian väestön pääryhmien keskuudessa esiintyvä poliittinen järjestäytyminen itsenäisyyspyrkimysten merkeissä.

Ensinnäkin hinduväestön keskuudessa on voimakkaimpana poliittisena yhteenliittymänä *Gandhin* aikaisemmin johtama, mutta nykyisin *Jawaharlal Nehrun* ja *Azadin* johdossa oleva swarajistinen liike eli *Intian kansalliskongressi*. Tuo kongressi-sana ei tässä merkitse suinkaan kokousta, vaan poliittista järjestöä, joka on ulottanut vaikutuksensa kautta koko maan kaikkialle, missä hindu-väestöä on. Kansalliskongressi

Vanha Gandhi on edelleen Intian profeetta, henkinen johtaja, jonka sana painaa paljon maan kohtaloa ratkaistessa. Hän julistaa nyt taistelua Englantia vastaan.

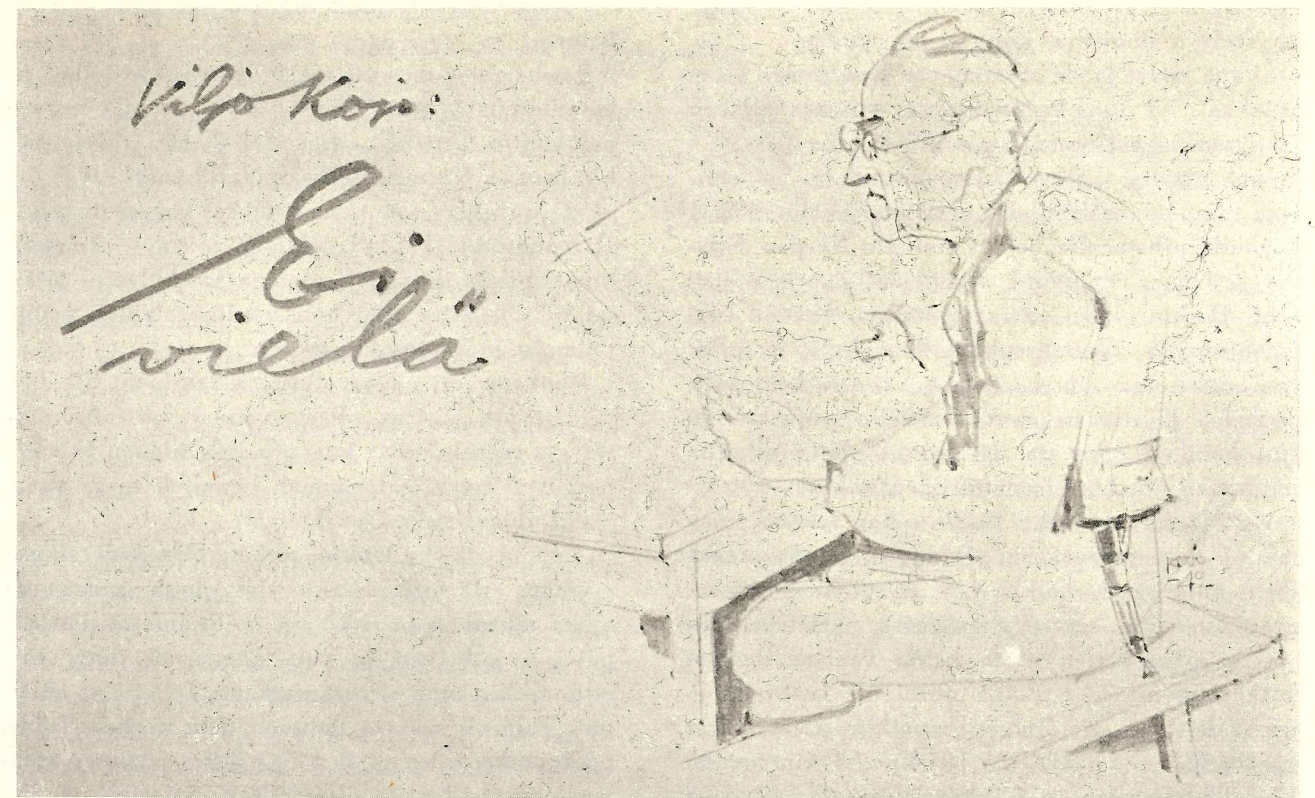
julkaisi jo v. 1931 julistuksen, jossa se vaati Intian täydellistä eroa ja brittien karkoittamista, mutta yleensä puolue on tähän saakka kumminkin omaksunut Gandhin aseettoman tottelemattomuustaistelun ja passiivisen vastarinnan taktiikan eikä ole tahtonut lähteä suoranaisten väkivaltaisten kapinan teille.

Tämä ei kumminkaan estä kansalliskongressia olemasta brittien vaarallisin vastustaja, jolla on luja ote satamiljoonaisiin massoihin. Kun kansalliskongressin johto tuonnoin hylkäsi sir Stafford Crippsin kaikki suostuttelut ja lupaukset Delhin neuvotteluissa, niin

se merkitsi sitä, ettei Englanti millään ehdolla pysty mobilisoimaan Intian massoja taistelemaan ja raatamaan brittien voiton puolesta. Sitäpaitsi swarajistien äärimmäisyyspiiri, jota edustavat mm. akselivalloissa nyt oleskeleva Kalkuttan entinen pormestari *Subhas Chandra Bose* ja Japanista käsin toimiva *Shas Bihari Bose*, julistaa nyt aseellista taistelua akselivaltojen ja Japanin rinnalla brittejä vastaan ja tämä julistus ilmeisesti voittaa yhä enemmän vastakaikua Intiassa.

Hindujen keskuudessa vaikuttaa muitakin poliittisia puolueita, mutta niillä on kansalliskongressin rinnalla vähäinen tosiasiallinen merkitys. Yhtä keskeisessä asemassa muhamettilaisen väestön keskuudessa taas on *The Moslem League, Muhamettilaisten liitto*, joka vaatii itsenäisen valtakunnan muodostamista maan muhamettalaisista osista. Tätä liittoa johtaa taitava asianajaja ja poliitikko *Jinnah*, eurooppalaisen sivistyksen saanut mies samoin kuin kansalliskongressin tätä nykyä Gandhin rinnalla vaikutusvaltaisoin johtomies Jawaharlal Nehru. Jos Gandhin kuolema tempaa pois, niin Intian profeetan jälkeen Jawaharlal Nehru ja Jinnah näyttelevät poliittisessa elämässä kaikkein keskeisintä osaa. He edustavat kumpikin niitä suurimpia vastavoimia, joiden voi odottaa ratkaisevasti muotoilevan Intian elämää tulevaisuudessa.

Joka tapauksessa Englanti on nyt menettänyt pelinsä Intiassa lopullisesti ja ainoastaan brittien täydellinen sotavoitto voisi vielä pelastaa imperiumin tältä osalta. Englantilaiset ovat Intiassa pelanneet taitavasti, mutta toisinaan myöskin tehneet suuria poliittisia virheitä ja ennen kaikkea riistäneet maata tavalla, joka nyt ennen pitkää kostautuu. Kukapa tietää, vaikka näkisimme Intian probleemin jo aivan lähiaikoina kypsyvän lopulliseen ratkaisuun ja tuon idän ihmemaan lähtevän aivan uusille kohtalonteille.

Kuusimäen taajaväkinen yhdyskunta oli pakko-
rauhan jälkeen saanut uusia asukkaita. Karjalaisia. Outoja ihmisiä entisten eläjien mielestä.

Ei oikein ymmärretty, miten näihin tulokkaihin olisi suhtauduttu.

Selvää oli, että heitä ei voitu pitää alkuasukkaiden veroisina missään suhteessa. Ihan irtolaisina heitä ei voitu kohdella. Ei liioin kevytmielisinä seikkailijoina, joita silloin tällöin ilmestyy tavoittelemaan täällä helpompaa ja parempaa kuin olivat kokeneet siellä, mistä olivat lähteneet.

Pulmallinen juttu. Aluksi tuntui luonnolliselta ottaa heidät vastaan ystävällisesti, jopa eräissä tapauksissa säälitellen. Mutta sellaisten suhteiden säilyttäminen pitemmälle olisi ollut kestänytöntä teeskentelyä: ilman vuorottaisia pikku palveluksia, pieniä hyötymisiä ystävällisyys on ihmisten välillä hyvin harvinaista. Säälittely taas laimenee sikäli kuin aihe alkaa olla jokapäiväinen. Pahimmatkaan elämäntapa-enteet eivät näytä säälittäviltä, kun niihin totutaan. Sitäpaitsi nämä tulokkaat useimmiten käänsivät selkänsä säälittelyille.

Monta kertaa päivässä he saattoivat tosin viettää lavertelemaan, mitä heillä oli ollut ja mi-

ten nyt kaikki oli mennyttä. Mielellään he sallivat kyseltävän jopa udeltavan entisen elämänsä yksityiskohtia. Kuka tahansa sai kyllä tekeytyä heidän kohtalonsa kovuuden ymmärtäjäksi ihmettelemällä, päivittelemällä, pahoittelemallakin. Mutta sääli — se heille ei kelvannut.

»Ei tänne huoli tulla raukoittelemaan!» kivahti kahdeksankymmentä täyttänyt Norpan Tommokin, kun kamarissa jonkinlaista kevätilustumista sairastellessaan kuuli isännöitsijäekun keittiön puolella sanovan jotakin sellaista, että voi poloista raukkaa — taisi tulla lähtö... »Ei vielä», huusi Tommo.

Ja kun sama eukko, tavatessaan ukon seuraavana päivänä pihalla, portin pielessä olevan kuusen kylkeen naulattua postilaatikkoo kokemassa, muka iloisesti yllättyneenä ihmetteli että »kas, johan tämä sairas on jalkeilla», niin Tommo yritti parhaansa mukaan vetää vanhan niskansa pystyyn vastatessaan:

»Niin on. Jo taisit säikähtää, että jäi vuokra saamatta.»

Outoja ihmisiä. Toisaalta herkkiä ja helposti tutustuvia, mutta toisaalta tuollaisia tuitupäitä ja